

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra národního hospodářství

Název diplomové práce:

**Význam strukturálních fondů v politice hospodářské a
sociální soudržnosti EU**

Vypracovala: Šárka Lošťáková

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Mgr. Pavel Seknička, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma
„Význam strukturálních fondů v politice hospodářské a sociální soudržnosti EU“
vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze 30.března 2006

Sarka Lotoska!

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce PhDr. Mgr. Pavlu Sekničkovi, Ph.D. za vedení a připomínky, které mi během mé práce poskytoval.

Mé poděkování patří taktéž mým rodičům, bratrovi a přátelům za jejich trpělivost, toleranci a podporu při mé práci.

Obsah

Úvod	6
1 Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU	8
1.1 <i>Počátky politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU .....</i>	8
1.2 <i>Cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti na období 2000-2006.....</i>	11
1.3 <i>Prostorové rozdělení regionů EU .....</i>	13
1.4 <i>Nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti.....</i>	15
1.4.1 Strukturální fondy	16
1.4.2 Fond soudržnosti	19
1.4.3 Jiné dostupné finanční nástroje	20
1.5 <i>Principy politiky hospodářské a sociální soudržnosti.....</i>	21
1.6 <i>Význam strukturálních fondů.....</i>	24
1.7 <i>Mechanismus čerpání prostředků EU.....</i>	25
1.8 <i>Politika hospodářské a sociální soudržnosti na období 2007-2013.....</i>	27
2 Politika hospodářské a sociální soudržnosti České republiky.....	31
2.1 <i>Příprava na využívání podpory EU .....</i>	31
2.2 <i>Nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti ČR v období 2004-2006</i>	35
2.2.1 Operační program Průmysl a podnikání	36
2.2.2 Operační program Infrastruktura	40
2.2.3 Operační program Rozvoj lidských zdrojů	41
2.2.4 Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	43
2.2.5 Společný regionální operační program	45
2.2.6 Jednotný programový dokument.....	51
2.3 <i>Využití strukturálních fondů .....</i>	55
3 Rozvoj lidských zdrojů v regionech – 3. priorita Společného regionálního operačního programu.....	61
3.1 <i>Opatření 3.2 Podpora sociální integrace v regionech .....</i>	62
3.2 <i>Návrat obyvatel azylového domu pro muže v Kroměříži do společnosti a na trh práce – projekt přihlášený v rámci SROP opatření 3.2 .....</i>	66
Závěr	71

Seznam literatury	77
Seznam tabulek	79
Seznam obrázků	79

Úvod

Úvahy o jednotné Evropě provázejí její obyvatele již dlouhý čas, přičemž významným impulsem pro realizaci těchto názorů byla zejména tragédie první a druhé světové války, které postihly evropský kontinent způsobem do té doby nemyslitelným. V průběhu 50.let 20.stol. šest států západní Evropy stálo u zrodu evropské integrace, kdy státy část svých suverénních pravomocí přenesly prostřednictvím smluv na nadstátní orgány. Takovéto úzké sepětí států nemá obdoby v historii moderní civilizace ani předchůdce a ani následovníka. Zakladatelské státy (Francie, SRN, Itálie, Belgie, Nizozemí a Lucembursko) podepsaly postupně tři smlouvy, které se později staly základem celé integrace. Byly podepsány dvě sektorově zaměřené smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) a o Evropském společenství pro atomovou energii (EURATOM) a Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, která měla širší záběr.

Zakladatelské smlouvy prošly v průběhu vývoje řadou revizí, z nichž nejvýznamnější byla v r. 1992 Maastrichtská smlouva, na základě které dochází k založení Evropské Unie. Jedinečnost spojení států do Evropské unie spočívá ve vytyčeném cíli, kterým je snaha o sdružení států s dlouholetým vlastním specifickým vývojem, kulturou, historií a národními tradicemi, jež sice mají řadu společných rysů, ale zároveň se v mnoha směrech diametrálně odlišují. [7]

Již ve smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství byly položeny základy politiky hospodářské a sociální soudržnosti, jejímž úkolem je odstranění nebo alespoň zmírnění ekonomických rozdílů. Tato politika se opírá o důležitý princip solidarity států mezi sebou. Více než třetina rozpočtu Evropské unie je věnována na snížení rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů a nerovností v blahobytu občanů. Prostřednictvím této politiky chce Unie přispět k rozvoji zaostávajících regionů, k restrukturalizaci průmyslových oblastí, které se ocitly v obtížné situaci, k ekonomické diverzifikaci venkovských oblastí, kde je zemědělství na ústupu, či k revitalizaci zanedbaných městských čtvrtí. Hlavním cílem je vytváření pracovních míst. Jedním slovem se jedná o posílení hospodářské, sociální i územní „soudržnosti“ Unie.

Nezastupitelnou roli v politice hospodářské a sociální soudržnosti sehrávají strukturální fondy a Fond soudržnosti. Jakožto nejvýznamnější nástroje této politiky poskytují finanční prostředky, které slouží ke spolufinancování programů a projektů zaměřených na odstraňování disparit mezi jednotlivými členskými státy. Finanční zdroje jsou především využívány na snižování rozdílů v ekonomické vyspělosti regionů uvnitř členských států EU.

Vstupem do Evropské unie se i České republice otevírá možnost plného využívání finančních prostředků politiky hospodářské a sociální soudržnosti. I když ČR dosáhla v posledních letech výrazného pokroku při dosahování konkurenceschopnosti ve vztahu k zemím EU, přesto stále nedosahuje ani 75% průměru HDP EU. Politika soudržnosti je konkrétním příkladem mnoha příležitostí a výhod, které ČR členství v EU přináší.

Cílem předložené diplomové práce je charakterizovat cíle a priority, na kterých stojí politika hospodářské a sociální soudržnosti, a specifikovat význam a úlohu strukturálních fondů EU jako nejdůležitějšího nástroje pro překonávání disparit mezi regiony EU, analyzovat období příprav České republiky na členství v EU a následně konkretizovat jednotlivé nástroje, které umožňují participaci na politice hospodářské a sociální soudržnosti. Základními předpoklady pro získávání podpor ze strukturálních fondů EU jsou sektorově a regionálně zaměřené operační programy. Diplomová práce blíže popisuje a na základě získaných statistických dat analyzuje Společný regionální operační program a rozpracovává úspěšný projekt města Kroměříž zaměřený na pomoc specifické skupině obyvatel v rámci třetí priority tohoto operačního programu.

1 Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU

Území Evropské Unie je pokládáno za jednu z nejlépe prosperujících světových oblastí, přesto však je územím s velkou mírou ekonomické rozdílnosti mezi jednotlivými členskými zeměmi a logicky i mezi jednotlivými regiony v těchto členských zemích. Rozdíly v úrovni jednotlivých regionů mohou být dány nedostatečnou rozvinutostí některých z nich, upadáním jejich hospodářství nebo jejich periferní zeměpisnou polohou v rámci EU.

Odstranění nebo alespoň zmírnění rozdílů je úkolem politiky hospodářské a sociální soudržnosti a nástrojem k dosažení tohoto cíle jsou zejména strukturální fondy EU. Smyslem regionální politiky a politiky hospodářské a sociální soudržnosti je podporovat harmonický a vyvážený rozvoj regionů, snižování nezaměstnanosti a rozvoj lidských zdrojů, snižování regionálních disparit, ochrana životního prostředí a zabezpečení rovných příležitostí pro muže a ženy.

1.1 Počátky politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU

V průběhu 50.let 20. stol. došlo k podpisu tří zakladatelských smluv, na kterých je založena celá evropská integrace. Šest zakládajících států podepsalo a následně ratifikovalo Smlouvu o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), Smlouvu o založení Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM) a Smlouvu o založení Evropského hospodářského společenství (EHS). Ve smlouvě EHS byly položeny první základy politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Již v preambuli SEHS se Společenství přihlásila ke snaze posílit jednotu hospodářství svých zemí a zajistit jejich harmonický rozvoj zmenšováním rozdílů mezi jednotlivými regiony a odstraněním zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů.

Z počátku byla pozornost věnována spíše otázkám zaostávání venkova, některým regionům jižní Itálie, neboť šestice zakládajících států (Francie, SRN, Itálie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko) byla značně homogenní. Evropská investiční banka zajišťovala výhodné půjčky slabším regionům a některé regionální dopady měla také společná zemědělská politika. Zakladatelské státy mohly využít finančních prostředků ze dvou

sektorově zaměřených fondů, Evropského sociálního fondu a Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, které byly založeny již v r. 1958.

Na důležitosti politika HSS získala s plánovaným rozšířením ES na počátku 70.let. S novým rozšířením o tři nové členské státy (Velká Británie, Irsko a Dánsko) se zvýšily diference nejen mezi členskými státy, ale zejména mezi jednotlivými regiony. Svou úlohu sehrálo také stále větší prohlubování integrace, kdy od původní celní unie, přes společný trh volného pohybu práce, kapitálu, zboží a služeb státy přechází k plánování, přípravě a následné realizaci hospodářské a měnové unie.

V důsledku nárůstu strukturálních krizí a zvolnění hospodářské dynamiky došlo k nastartování skutečné regionální politiky. V r. 1975 byl založen Evropský fond pro regionální rozvoj jako první nástroj určený k diferencované podpoře ekonomicky a sociálně slabších regionů. Úkolem Evropského fondu pro regionální rozvoj je, aby svou účastí na rozvoji a strukturálních změnách zaostávajících regionů a přeměně upadajících průmyslových oblastí pomáhal odstraňovat zásadní regionální rozdíly ve Společenství [11].

Reakcí na rozšíření o jižní země (Řecko, Španělsko, Portugalsko) bylo zřízení Integrovaných středomořských programů podpory. Politika HSS je státy vnímána jako kompenzace následků, respektive konkrétních dopadů, společného trhu na ekonomicky slabší regiony a země. Finanční podpora přidělená státům na základě zpracovaných programů má působit jako kompenzace za souhlas těchto zemí s dalším integračním postupem, a tudíž i s předpokládanými, byť dočasnými ekonomickými dopady v těchto státech, které s sebou přináší prohlubující se integrace [2]. Začíná tak odklon od existujícího projektového přístupu a dochází k zavedení politiky orientované na dlouhodobější programové cykly.

Významná reforma politiky HSS a regionální politiky je spojena se jménem J. Delorse, předsedy Evropské komise. Dochází k posílení úlohy ES a objem prostředků určených na podporu zaostalých regionů je zdvojnásoben, tzv. Delorsův balíček I. a II. Ustanovení SES byla doplněna o současnou Hlavu XVII – Hospodářská a sociální soudržnosti. Politika HSS se tím stává součástí primárního práva.

Dalším výrazným faktorem, který přispěl k posílení politiky HSS byl podpis Maastrichtské smlouvy o založení EU a v jejím rámci plán na přechod k hospodářské a měnové unii. Revize zakládajících smluv zakotvila závazek Unie přispívat vhodnými nástroji k omezení socio-ekonomické nerovnováhy mezi členskými zeměmi a jejich regiony[3]. Nástroje podpory byly rozšířeny o Finanční nástroj na podporu rybolovu a především o Fond soudržnosti.

Amsterdamská smlouva doplnila článek 158 SES s tím, že společenství se zaměří na snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a na snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů, včetně venkovských oblastí.

S přechodem od projektového přístupu k politice HSS na přístup programový společenství stanoví cíle na víceleté období. Na období 1994-1999 byly stanoveny tyto cíle [4]:

- Cíl 1 - pomoc rozvoji a strukturálnímu přizpůsobování regionů jejichž vývoj zaostává za ostatními
- Cíl 2 - konverze a rozvoj regionů, hraničních regionů nebo částí regionů závažně postižených poklesem průmyslové výroby
- Cíl 3 - boj s dlouhodobou nezaměstnaností, hledání možností zařazení mladých lidí a reintegrace osob, které ztratily práci zpět na pracovní trh. Rozvoj stejných možností mužů a žen na pracovním trhu
- Cíl 4 - podpora adaptace pracovníků, kteří ztratili práci v důsledku strukturálních změn
- Cíl 5a – podpora rozvoje venkovských oblastí urychlením přizpůsobování se změnám v zemědělství v rámci struktury reformy společné zemědělské politiky. Podpora rozvoje rybolovu v souladu s vytyčenými směry rybolovné politiky
- Cíl 5b – podpora rozvoje venkovských oblastí s využitím možností rozvoje strukturálního přizpůsobení se venkovských oblastí
- Cíl 6 – podpora rozvoje a strukturálních změn v regionech s extrémně nízkou hustotou zalidnění.

Sdělení Evropské komise s názvem Agenda 2000 – za silnější a širší Evropu představuje návrh dalšího posunu a reformy regionální a strukturální politiky EU. Klade důraz na větší koncentraci, efektivitu a jednoduchost strukturálních operací. Na období 2000-2006 jsou revidovány cíle politiky. Na strukturální operace byly vyčleněny finanční prostředky ve výši 213mld €, což představuje podíl na výdajích ve výši 45% HDP EU15. Do Agendy 2000 byla vložena ustanovení, podle kterých nebudou financovány žádné nové projekty u té členské země, která nedodrží Pakt stability a růstu vztahující se k dodržování Maastrichtských kritérií.

1.2 Cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti na období 2000-2006

Společenství za účelem podpory harmonického vývoje rozvíjí a prosazuje svou činnost vedoucí k posilování hospodářské a sociální soudržnosti, především podporou aktivit v oblasti regionální, strukturální, sociální a zemědělské politiky a politiky na podporu zaměstnanosti. Rada stanovila nařízením 1260/1999 ES na období 2000-2006 nové cíle [12]:

- Cíl 1 – podpora rozvoje a strukturálních změn regionů, jejichž rozvoj zaostává
- Cíl 2 – podpora hospodářské a sociální přeměny oblastí, jež čelí strukturálním obtížím
- Cíl 3 – podpora přizpůsobování a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti. Tento cíl poskytuje finanční pomoc regionům mimo regiony spadající pod cíl 1 a stanoví politický referenční rámec pro všechna opatření pro podporu lidských zdrojů na určitém státním území, aniž jsou dotčeny regionální zvláštnosti.

Při plnění těchto cílů přispívá společenství zejména k harmonickému, vyváženému a udržitelnému rozvoji hospodářských činností, rozvoji zaměstnanosti a lidských zdrojů, ochraně a zlepšování životního prostředí, odstraňování nerovností a prosazování rovnosti mezi muži a ženami.

V období 2000-2006 EU usiluje o snížení rozdílů v životní úrovni obyvatel jednotlivých regionů zajištěním relativně vyváženého ekonomického a sociálního vývoje

tak, aby z něho měl prospěch co největší počet obyvatel EU. Snaží se předcházet novým regionálním problémům, které mohou být způsobeny strukturálními změnami v evropském, popř. světovém hospodářství.

Cíl 1 soustředí svou pozornost na zvýšení konkurenceschopnosti regionů, udržení a vytváření nových pracovních příležitostí, rozvoj infrastruktury a podporu malého a středního podnikání. Je zaměřen na investice do výroby a na trvale udržitelný rozvoj. Podporu lze poskytnout regionům odpovídajícím NUTS II, jejichž HDP na obyvatele měřené paritou kupní síly vypočtený za poslední 3 roky je nižší než 75% průměru EU. Zahrnuje rovněž nejvzdálenější regiony (francouzské zámořské departementy, Azory, Kanárské ostrovy a Madeiru), jež se nacházejí pod prahovou hodnotou 75%, odlehlé regiony Rakouska, Finska a Švédska.

Pod Cíl 2 spadají regiony, které čelí strukturálním obtížím, jejichž hospodářská a sociální přeměna má být podporována. Jedná se zejména o oblasti, jež procházejí socioekonomickými změnami v oblasti průmyslu a služeb, upadající venkovské oblasti, městské oblasti v obtížích a krizí postižené oblasti závislé na rybolovu. Podpora je poskytnuta úrovní NUTS III, pokud splní kritéria:

- *Průmyslové oblasti* – průměrná míra nezaměstnanosti v posledních třech letech vyšší než průměr Společenství, vyšší podíl pracovních míst v průmyslovém sektoru než je průměr EU, pokles zaměstnanosti v průmyslu,
- *Upadající venkovské oblasti* – hustota osídlení nižší než 100 obyv./km², podíl obyvatel pracujících v zemědělství na celkové zaměstnanosti musí převyšovat dvakrát průměr EU, průměrná míra nezaměstnanosti v posledních třech letech vyšší než průměr EU,
- *Městské oblasti* – jedná se o hustě osídlené oblasti, které splňují aspoň jedno z kritérií – míra dlouhodobé nezaměstnanosti je vyšší než průměr EU, vysoká úroveň chudoby, včetně neuspokojivých podmínek bydlení, mimořádně poškozené životní prostředí, vysoká úroveň kriminality a delikvence, nízká úroveň vzdělání obyvatelstva,
- *Oblasti závislé na rybolovu* – jsou jimi pobřežní oblasti, které vykazují významný procentní podíl pracovních míst v rybolovném průmyslu a které

čelí strukturálním socioekonomickým obtížím spojeným s restrukturalizací rybářského průmyslu, jejímž důsledkem je významné snížení počtu pracovních míst v tomto odvětví.

Cíl 2 je orientován na pomoc ekonomické rozmanitosti v regionu, pomoc životnímu prostředí, drobnému a střednímu podnikání, zlepšené přístupu k novým technologiím a pomoc v propojení venkovských oblastí s nejbližšími městy infrastrukturou [3].

Modernizace systémů vzdělávání a podpora zaměstnanosti (Cíl 3) zahrnuje všechna opatření na podporu rozvoje lidských zdrojů na národní úrovni. Společenství usiluje o vylepšení možnosti vzdělávání, modernizaci systému vzdělávání, vzdělávacích programů a podporu zaměstnanosti. Cíl 3 je zaměřen na podporu aktivních strategií na trhu pracovních sil vedoucích ke snížení nezaměstnanosti, podporu přístupu k pracovnímu trhu, speciálně je kladen důraz na osoby ohrožené sociální izolací, zvyšování pracovních příležitostí prostřednictvím vzdělávacích programů a celoživotního vzdělávání, podporu opatření, která umožňují včasné rozpoznání sociálních a hospodářských změn a nutných opatření, kterých je třeba k přizpůsobení se těmto změnám a podporu rovných příležitostí pro muže a ženy. Tento cíl se vztahuje na celé území EU mimo regionů spadajících pod Cíl 1.

1.3 Prostorové rozdělení regionů EU

Vzhledem k odlišnostem ve správním uspořádání členských zemí bylo nutné zavést jednotnou úpravu územního členění států EU. Normativní dvoustupňová struktura územně správního členění, která na úrovni členských zemí existovala, byla doplněna zavedením funkčních (umělých) statistických jednotek na té úrovni, která v dané zemi nebyla tvořena přirozenými správními stupni[3].

Uživatelé rozličných statistických dat také vyžadovali, aby data byla srovnatelná napříč celou EU. Proto byla zavedena evropská klasifikace jako důležitý nástroj pro sběr, porovnávání a vyhodnocování statistických dat. Pokud mají být regionální statistiky porovnatelné, je nutné, aby geografické oblasti byly porovnatelné co do velikosti a populace. Mělo by být také specifikováno jejich politické, administrativní a institucionální uspořádání. Jednotlivé oblasti musí představovat společné ekonomické, sociální, historické, kulturní a geografické území.

V r. 1988 proto zavádí Evropský statistický úřad Eurostat ve spolupráci se statistickými úřady členských zemí systém územního členění EU pod názvem NUTS, tj. nomenklatura územních statistických jednotek (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques). Zvolený systém měl usnadnit sběr, porovnávání a vyhodnocování relevantních statistických dat. Klasifikace NUTS se omezuje na ekonomické území členských států a nepokrývá zcela území, na které se vztahuje smlouva o založení Evropského společenství. Její využití pro účely společenství je tedy třeba vyhodnocovat případ od případu. Zahrnuje i mimoregionální území tvořené částmi hospodářského území, které nemohou být připojeny k určitému regionu jako jsou vzdušný prostor, teritoriální vody a kontinentální šelf, teritoriální enklávy (ambasády, konzuláty a vojenské základny), ložiska ropy, zemního plynu apod. v mezinárodních vodách mimo kontinentální šelf.

Klasifikace NUTS rozdělila každý členský stát do pěti úrovní:

- NUTS I - představuje největší regionální srovnávací jednotku, jedná se buď o území celého státu nebo makroregion ,
- NUTS II – je jednotkou řádově nižší, obvykle odpovídá úrovni středního článku územně správního členění daného státu,
- NUTS III – zpravidla odpovídá úrovni nižšího územně správního regionu státní správy jako jsou kraje,
- NUTS IV – je regionální jednotkou na úrovni okresů, případně mikroregionů,
- NUTS V - jednotka na úrovni obcí.

Klasifikace územních statistických jednotek používaná Evropským statistickým úřadem byla nahrazena klasifikací na základě nařízení ES č. 1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS). [18] Účelem tohoto nařízení je založit společnou statistickou klasifikaci územních jednotek (NUTS), která by umožňovala sběr, sestavování a šíření harmonizovaných regionálních statistik ve Společenství.

Klasifikace NUTS je hierarchická. Jednotlivé členské státy rozděluje na územní jednotky úrovně NUTS I, tyto jednotky se rozdělují na územní jednotky úrovně NUTS II a

ty jsou dále rozděleny na územní jednotky úrovně NUTS III. Každý členský stát může rozhodnout o dalších hierarchických úrovních dělení svého území, jimiž by se dále členila úroveň NUTS III. Podrobnější členění představují úrovně Místních správních jednotek, tzv. LAU (Local Administrative Units). LAU 1 odpovídá dřívějšímu členění NUTS IV a LAU 2 je ekvivalentem NUTS V.

Nařízení definuje územní jednotky NUTS stanovením jejich hranic podle počtu obyvatel (Tab.1). Je-li počet obyvatel celého členského státu menší než minimální hranice pro danou úroveň NUTS, tvoří celý členský stát jedinou územní jednotku NUTS pro tuto úroveň.

Tab. 1: Definice územních statistických jednotek NUTS

Jednotka	Minimální počet obyvatel	Maximální počet obyvatel
NUTS I	3 000 000	7 000 000
NUTS II	800 000	3 000 000
NUTS III	150 000	800 000

Pramen: Nařízení ES č.1059/2003

Klasifikace je určena zejména pro potřebu regionální politiky EU, na základě které je podle jednotlivých cílů poskytována pomoc ze strukturálních fondů, pro potřebu regionálních statistik členských států a v neposlední řadě pro provádění analytických rozborů ekonomických ukazatelů v jednotlivých regionech a možnosti vyhodnocování zásahů regionální politiky.

Pro čerpání prostředků ze strukturálních fondů je rozhodující jednotka NUTS II, neboť na tuto územní úroveň je alokována podpora v rámci Cíle 1. V současném plánovacím období 2000-2006 jde o 70,1% prostředků strukturálních fondů, což je zhruba 129 282 mil. € v cenách roku 1999. Jednotka NUTS III je specificky určena pro vymezení oblastí vhodných pro podporu v rámci Cíle 3, s limitem 12,3% objemu strukturálních fondů pro aktuální období 2000-2006, tj. 23 986 mil. €. [7]

1.4 Nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti

K dosažení prioritních cílů ES členské státy využívají nástroje, kterými jsou:

- Strukturální fondy
- Fond soudržnosti
- Jiné dostupné finanční nástroje (např. Iniciativy Společenství, Evropská investiční banka).

1.4.1 Strukturální fondy

Jádro regionální a strukturální politiky EU tvoří strukturální fondy, které přispívají k posilování hospodářské a sociální soudržnosti, snižování rozdílů v úrovni rozvoje různých regionů členských států a snižování zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů včetně venkovských oblastí.

Cílem strukturálních fondů je podpora rozvoje a strukturálních přizpůsobení zaostalých regionů, opatření na podporu oblastí, které jsou závažně postiženy nepříznivým hospodářským vývojem, překonání zejména dlouhodobé nezaměstnanosti a nezaměstnanosti mládeže, podpora přizpůsobení pracovních sil hospodářským procesům změn a změnám výrobních systémů, rozvoj venkova [5].

Ve smyslu nařízení Rady 1260/1999 ES se strukturálními fondy rozumí [12]:

1. Evropský fond pro regionální rozvoj(EFRR)
2. Evropský sociální fond (ESF)
3. orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EZOZF)
4. Finanční nástroj pro orientaci rybolovu (FNOR).

Evropský fond pro regionální rozvoj

Evropský fond regionálního rozvoje je finančním nástrojem, jehož cílem je podpora odstraňování zásadních regionálních rozdílů ve Společenství a přispění ke snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a odstraňování zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů, včetně venkovských oblastí.

Úkolem Evropského fondu pro regionální rozvoj je, aby svou účastí na rozvoji a strukturálních změnách zaostávajících regionů a přeměně upadajících průmyslových oblastí pomáhal odstraňovat zásadní regionální rozdíly ve Společenství. Jeho hlavním

cílem je prosazovat hospodářskou a sociální soudržnost v EU snižováním rozdílů mezi regiony nebo sociálními skupinami. EFRR rovněž přispívá k podpoře udržitelného rozvoje a vytváření udržitelných pracovních příležitostí.

Ve smyslu nařízení Evropského parlamentu a Rady 1783/1999 ES se EFRR podílí na financování produktivních investic pro vytvoření a zachování trvale udržitelných pracovních příležitostí, investic do infrastruktury, rozvoje vnitřního potenciálu opatřeními, která podněcují a podporují místní rozvoj a zaměstnanost a činnosti malých a středních podniků, výzkum a technologický vývoj, rozvoj informační společnosti, investice do cestovního ruchu a kultury, pokud vytvářejí trvale udržitelné pracovní příležitosti, ochraně a zlepšování životního prostředí, rovnosti mužů a žen v oblasti zaměstnanosti, mezinárodní, přeshraniční a meziregionální spolupráci a opatření technické pomoci.[13]

Evropský sociální fond

Evropský sociální fond je nástrojem na podporu opatření pro předcházení nezaměstnanosti a boj proti ní, a také opatření pro rozvoj lidských zdrojů a sociálního začlenění na trh práce. ESF usiluje o zlepšení možností zaměstnávání pracovníků na vnitřním trhu a zvyšování životní úrovně, rozšiřuje možnosti zaměstnávání pracovníků a má působit na zvyšování jejich profesní a geografické mobility uvnitř Společenství, usnadňuje jejich přizpůsobování se změnám v průmyslu a ve výrobních systémech, zejména odborným vzděláváním a rekvalifikací.[14] Cílem fondu je napomáhat vysoké úrovni zaměstnanosti, rovnému postavení mužů a žen, trvalému rozvoji a hospodářské a sociální soudržnosti. Fond přispívá k akcím, které provádějí evropskou strategii zaměstnanosti a každoročně stanovené hlavní směry zaměstnanosti.

Prostředky fondu mají napomoci integraci nezaměstnaných a osob dlouhodobě nezaměstnaných, rychlejšímu zapojení mladých lidí do pracovního procesu, adaptaci pracovníků na průmyslové změny, uplatňování stejných příležitostí na trhu práce, stabilizaci a dalšímu růstu zaměstnanosti, podpoře lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji a dalšímu zkvalitnění vzdělávání a kvalifikace.

Evropský zemědělský orientační a záruční fond

Evropský zemědělský orientační a záruční fond přispívá k naplnění Cílů 1 a 2 politiky hospodářské a sociální soudržnosti v oblasti zemědělství a rozvoje venkova.

Podpora se může týkat např. zlepšování struktur zemědělských podniků a struktur pro zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, udržitelného rozvoje lesnictví apod.

Opatření pro rozvoj venkova doprovázejí a doplňují jiné nástroje společné zemědělské politiky a jsou součástí opatření podporujících rozvoj a strukturální přizpůsobení regionů, jejichž rozvoj zaostává (Cíl 1), a opatření podporujících hospodářskou a sociální přeměnu oblastí, jež čelí strukturálním obtížím (Cíl 2).[15]

Podpora Společenství pro předčasný odchod do důchodu, znevýhodněné oblasti, oblasti s environmentálními omezeními, agroenvironmentální opatření a zalesňování je v celém Společenství financována záruční sekcí EZOZF. Podpora Společenství pro jiná opatření pro rozvoj venkova je financována orientační sekcí EZOZF v oblastech spadajících pod Cíl 1 a záruční sekcí EZOZF v oblastech nespádajících pod Cíl 1.

Do strukturálních fondů spadá pouze sekce orientační (podpůrná), která slouží k financování např. farmaření a zachování životaschopných farmářských komunit v horských nebo méně příznivých oblastech, začínajících mladých farmářů, na podporu ustavení producentů asociací, ke konverzi, diverzifikaci, reorientaci a podpoře kvality zemědělské produkce, rozvoje venkovské infrastruktury, podpory investic do cestovního ruchu, ostatních opatření jako jsou prevence přírodních pohrom, obnova vesnic, ochrana venkovského dědictví, rozvoj a využití lesů, ochrana prostředí a krajiny.

Finanční nástroj pro orientaci rybolovu

Finanční nástroj pro orientaci rybolovu přispívá k dosažení cílů politiky hospodářské a sociální soudržnosti prostřednictvím finanční účasti v oblasti rybníkářství, akvakultury a zpracování a prodeje příslušných výrobků.[16] Opatření podporovaná z FNOR mají přispět k vytvoření trvalé rovnováhy mezi zdroji rybníkářství a jejich využíváním, k posílení konkurenceschopnosti podnikových struktur a rozvoji hospodářsky výnosných podniků v odvětví, mají zlepšit situaci v zásobování a valorizaci produktů rybníkářství a akvakultury a mají také přispět k oživení oblastí závislých na rybníkářství a akvakultuře.

Prostředky z FNOR jsou využívány na spolufinancování změn v rybníkářském sektoru, modernizaci loďstva, rozvoj chovu ryb, ochranu některých přímořských oblastí,

vybavení rybářských přístavů, výrobu a obchod s rybími výrobky a v neposlední řadě na podpory výroby.

1.4.2 Fond soudržnosti

Fond soudržnosti je doplňkovým fondem, nikoliv strukturálním fondem. Jedná se tedy o samostatný nástroj mimo strukturální fondy, neboť je alokován na úrovni členských zemí, nikoliv v regionech. Fond byl zřízen nařízením Rady 1164/1994 ES a jeho úkolem je přispět k posílení hospodářské a sociální soudržnosti EU, může přispívat k financování projektů, etap projektů, jež jsou technicky a finančně samostatné nebo skupin projektů se společnou zřetelně rozpoznatelnou strategií, které tvoří souvislý celek.

Fond poskytuje finanční příspěvky na projekty, které přispívají k dosahování cílů stanovených ve Smlouvě o EU pro oblast životního prostředí a transevropských dopravních infrastrukturálních sítí v členských státech s hrubým národním produktem (HNP) na obyvatele, měřený paritou kupní síly, nižším než 90% průměru Společenství, které uskutečňují program pro splnění podmínek hospodářské konvergence (Maastrichtská kritéria).[17]

Na rozdíl od strukturálních fondů neposkytuje Fond soudržnosti spolufinancování programům, ale přímo se podílí na financování konkrétních projektů, investic s dlouhým obdobím návratnosti. Rozhodnutí o poskytnutí dotace jsou přijímána společně členskými státy a Evropskou komisí přímo na jasně definované projekty. Tím je usnadněno hodnocení přínosu projektů spolufinancovaných z Fondu soudržnosti z hlediska trvale udržitelného rozvoje.

Míra pomoci EU poskytovaná Fondem soudržnosti se pohybuje ve výši 80-85% veřejných nebo ekvivalentních výdajů. Konkrétní výše pomoci se určuje podle typu projektu, který má být realizován.

Fond soudržnosti je považován za nástroj přispívající k naplňování cílů politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, a to i přesto, že není zaměřen regionálně. Určitá selektivnost a vztah ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy však na základě kritéria HND na obyvatele existuje – prostředky z Fondu jsou orientovány na ekonomicky nejslabší země EU.

1.4.3 Jiné dostupné finanční nástroje

Mezi jiné dostupné finanční nástroje na podporu politiky hospodářské a sociální soudržnosti jsou zahrnovány jednak Iniciativy Společenství a jednak Evropská investiční banka.

Evropská investiční banka je na rozdíl od fondů orgánem Společenství, který má vlastní právní subjektivitu. Čl. 267 SES za prioritní úkol EIB považuje přispívat k vyváženému a nerušenému rozvoji společného trhu v zájmu Společenství. Banka k tomu využívá jak prostředků získaných na kapitálovém trhu, tak prostředků vlastních. EIB poskytuje půjčky a záruky a tím usnadňuje financování projektů na rozvoj méně rozvinutých oblastí, projektů na modernizaci nebo konverzi podniků, projektů společného zájmu více členských států, které pro svůj rozsah nebo povahu nemohou být plně kryty dostupnými finančními prostředky v jednotlivých členských státech.

Při plnění svých úkolů usnadňuje EIB financování investičních programů s využitím strukturálních fondů a dalších finančních nástrojů Společenství. Většina zdrojů byla a je směřována do infrastrukturálních projektů.

Iniciativy Společenství jsou zvláštním nástrojem strukturální politiky k řešení specifických problémů týkajících se většiny nebo dokonce všech členských států a evropských regionů. V programovacím období 2000-2006 se EU zaměřila na 4 iniciativy[9]:

- *Interreg III* – jedná se o iniciativu zaměřenou na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci s cílem podporovat harmonické a vyvážené regionální plánování a rozvoj celého území EU,
- *Leader* + - tato iniciativa má za úkol podporovat spolupráci aktivních činitelů působících ve venkovských společenstvích a ekonomikách za účelem rozvoje venkova, spolupráce spočívá ve společném posuzování nových místních strategií trvale udržitelného rozvoje,
- *Equal* – iniciativa směřuje k podpoře odstranění nerovných podmínek a diskriminace na trhu práce,

- *Urban II* – iniciativa soustředující se na hospodářskou a sociální obnovu měst a městských oblastí postižených krizí s cílem podporovat jejich udržitelný rozvoj.

1.5 *Principy politiky hospodářské a sociální soudržnosti*

Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU usiluje o snižování rozdílů v ekonomické vyspělosti jednotlivých regionů EU. Při tom se opírá o několik základních principů [6]:

1. *princip koncentrace* – prostředky EU jsou využívány pouze k realizaci projektů podle předem stanovených cílů, EU se snaží soustředit prostředky do nejvíce postižených regionů, účelem je realizovat menší množství větších projektů, využít prostředky na projekty přinášející maximální užitek.

2. *princip partnerství* – v EU jsou navazovány úzké vztahy mezi orgány na všech úrovních (mezi Evropskou komisí, orgány na národní, regionální a místní úrovni), tyto orgány společně rozhodují o alokaci finančních prostředků, princip je realizován na úrovni vertikální, tak i horizontální.

3. *princip programování* – podpora ze strukturálních fondů byla před reformou poskytována na projektovém principu, tzn. že Evropská komise se podílela na schvalování konkrétních projektů. Tento postup se ukázal s vývojem EU jako nedostačující a byl nahrazen principem programování, ten ve smyslu nařízení Rady 1260/1999 ES znamená „proces organizování, rozhodování a financování, prováděný v řadě fází, s cílem realizovat na víceletém základě společnou akci Společenství a členských států pro dosažení cílů“. Prostředky fondů jsou programově vkládány do víceletých a víceoborových programů, jejichž vypracováním jsou pověřeny vlády jednotlivých členských zemí. Při udělování prostředků je důraz kladen na co možná nejkomplexnější přístup k řešení problémového regionu.

Strukturální fondy nepřispívají k financování jednotlivých akcí, ale k podpoře rozvojových programů, které mají svůj vlastní rozpočet členěný podle priorit a jednotlivých opatření. Struktura těchto programů zahrnuje analýzu území včetně vymezených slabých a silných stránek a stanovení celkové strategie rozvoje území. Na tuto

strategii pak navazuje podrobné rozpracování jednotlivých opatření včetně vymezení finančního rámce a definování podmínek realizace programu.

Proces programování probíhá v několika krocích a je spojen se zpracováním základních dokumentů, jejichž počet závisí na tom, zda jde o víceúrovňový nebo zjednodušený systém.

Ve víceúrovňovém systému je nutné nejprve na národní úrovni zpracovat tzv. Národní rozvojový plán, jedná se o strategický dokument vymezující přístup státu k podpoře regionálního rozvoje a stanoví soubor oblastí, u kterých bude implementována podpora ve formě prioritních os, plán je vypracován pro regiony, které mají nárok na podporu v rámci Cíle 1. Je podkladem pro vyjednávání o finanční pomoci s Evropskou komisí. Evropská komise schválí dokument, po dohodě s členským státem, zaměřený na podobu a konkrétní formu pomoci poskytované ze strukturálních fondů na dané programové období. Tento dokument má podobu Rámce podpory Společenství, je rozčleněný podle priorit a realizuje se prostřednictvím jednoho nebo více operačních programů. Operační program je dokument schválený EK určený pro realizaci Rámce podpory Společenství. Obsahuje souvislý soubor priorit zahrnujících víceletá opatření. Může být financován z jednoho nebo více fondů, z jednoho nebo více různých stávajících finančních nástrojů a EIB.

Ve zjednodušeném systému jde o zpracování jednoho dokumentu, tím je Jednotný programový dokument. Jedná se o dokument zpracovaný Evropskou komisí pro účely financování regionu, který nenaplnuje podmínky pro podporu rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů (Cíl 1), protože jeho výkonnost je dle makroekonomických ukazatelů ve srovnání s regiony EU na vysoké úrovni. Jde o cílenou podporu hospodářské a sociální konverze regionů, které čelí strukturálním obtížím (Cíl 2) a adaptaci a modernizaci strategie a systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti (Cíl 3) v regionech, které nemohou čerpat podporu ze strukturálních fondů EU v rámci Cíle 1.

Programy spolufinancované EU se mohou zaměřovat na široké spektrum opatření v návaznosti na definovanou rozvojovou strategii daného území. Může jít zejména o oblast podpory hospodářského rozvoje (podpora podniků, regionální hospodářský rozvoj, inovace, technologický transfer, cestovní ruch), zemědělství, lesnictví a obnovy venkova, opatření na podporu výstavby infrastruktury (dopravní, energetická, vodohospodářská,

telekomunikační), zlepšení životního prostředí, podporu zvyšování kvalifikace lidských zdrojů a různá opatření na podporu zaměstnanosti, aj.

4. *princip adicionality (doplňkovosti)* – cílem je zajistit, aby zdroje EU nenahrazovaly národní rozpočty členských zemí. Vždy existuje dohoda mezi EU a členským státem o celkové výši veřejných výdajů, kterou musí členská země v daném plánovacím období udržovat. Prostředky fondů mají pouze doplňovat investice vynakládané jednotlivými členskými státy, nesmí docházet ke snižování investičních výdajů. Z nařízení Rady 1260/1999 ES vyplývá, že pro dosažení skutečného hospodářského dopadu, vyčleněné prostředky fondů nesmějí nahrazovat veřejné anebo jiné rovnocenné strukturální výdaje členského státu. Veřejné výdaje by měly vykazovat rostoucí tendenci, musí být zabráněno jejich poklesu v návaznosti na získání prostředků z fondů.

5. *princip monitorování a vyhodnocování* – úkolem monitorování je průběžné zjišťování pokroku v realizaci programů, resp. Projektů, a porovnávání získaných informací s výchozím předpokládaným plánem. Jde o soustavnou činnost, která probíhá během celého trvání programu. Svou úlohu sehrává následné zhodnocení skutečných přínosů projektu.

6. *princip solidarity* – je základem, na kterém je postavena celá koncepce regionální politiky. Spočívá v tom, že vyspělejší země se svými příspěvky podílejí na financování zvyšování životní úrovně a ekonomického rozvoje méně rozvinutých zemí, vše se odehrává prostřednictvím rozpočtu EU.

7. *princip subsidiarity* – je základním principem, na kterém je založena celá evropská integrace. Podle čl. 5 SES v oblastech, které nespádají do výlučné pravomoci Společenství, vyvíjí Společenství v souladu se zásadou subsidiarity činnost pouze tehdy a do té míry, pokud sledovaných cílů nemůže být dosaženo uspokojivě na úrovni členských států, a proto, z důvodu jejich rozsahu či účinků, jich může být dosaženo lépe na úrovni Společenství. Činnost Společenství nepřekročí rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů SES. Znamená to nutnost realizovat jednotlivé akce na co nejnížší možné úrovni rozhodování, je-li možné tuto realizaci zajistit. V rámci regionální politiky tento princip je uplatňován při výběru projektů k realizaci a jejich následné kontrole příslušnými národními orgány.

1.6 Význam strukturálních fondů

Evropská Unie je jednou z nejprosperujících ekonomických oblastí na světě, avšak disparity mezi členskými zeměmi jsou markantní stále více, když porovnáme 250 rozdílných regionů EU. Pro odhad rozdílností je nutné změřit a porovnat úroveň produktu vyprodukovaného za daný rok každou členskou zemí. 10 nejdynamičtějších regionů EU má HDP skoro třikrát větší než 10 nejméně rozvinutých regionů.[10]

Ne všichni Evropané mají stejné výhody a šance na úspěch v dnešním globalizujícím se světě. Jejich šance závisí na tom, zda žijí v prosperujícím nebo chudším regionu, v dynamicky se rozvíjející oblasti nebo naopak v zaostávajícím regionu, ve městě nebo na venkově, na periferii Unie nebo v srdci ekonomického rozvoje.

Politika hospodářské a sociální soudržnosti si od svého počátku položila za cíl zmírnování rozdílů mezi jednotlivými ekonomikami, regiony, státy a snaží se o přiblížení slabších regionů průměru HDP podporou dynamického rozvoje nejen zaostávajících regionů. Politika HSS je založena na solidaritě mezi lidmi, státy EU, ekonomickém a sociálním pokroku a zesílené soudržnosti. Solidarita znamená, že tato politika má přinášet prospěch občanům a regionům hospodářsky a sociálně tak či onak znevýhodněným v porovnání s průměrnou situací v EU. Soudržnost je zásadou, která s sebou přináší uvědomění si toho, že pro všechny je výhodné zmenšovat rozdíly v příjmech a bohatství mezi chudšími zeměmi a regiony a těmi, jež jsou na tom lépe.

Nejdůležitějším finančním nástrojem přispívajícím k posilování politiky HSS jsou strukturální fondy, které se podílejí na snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů, včetně venkovských oblastí. Fondy jsou výrazem principu solidarity, který se zde odráží v přerozdělování zdrojů v rámci EU od států prosperujících ke státům, resp. regionům potřebujícím pomoc. Každý fond je zaměřen na specifickou oblast, kde poskytuje podporu regionům při splnění podmínek pro poskytnutí pomoci.

Finanční prostředky strukturálních fondů směřují na víceleté programy, které zahrnují rozvojové strategie a jsou založeny na partnerství přidružených regionů. Rozvojové iniciativy financované ze strukturálních fondů musí vycházet ze specifických potřeb, které jsou určeny regionům nebo členským státům.

Při čerpání prostředků ze strukturálních fondů sdílí zodpovědnost Evropská komise a členské státy. Komise projednává a schvaluje rozvojové programy, které jsou navrhovány členskými státy, a rozhoduje o výši přidělených prostředků, podílí se na monitorování programů, uvolňuje prostředky na odsouhlasené výdaje, kontroluje kontrolní systémy. Státy a jejich regiony řídí zpracování programů, jejich realizaci prostřednictvím vybraných projektů, kontrolují jejich provádění a vyhodnocují je.

Prostředky strukturálních fondů umožňují sbližování jednotlivých ekonomik, pomáhají státům při naplňování konvergenčních kritérií a tím přispívají k prohlubování a rozšíření integrace směrem k hospodářské a měnové unii a také zajišťují stabilizaci celé EU.

Vedle strukturálních fondů existují nástroje podpory. K nejvýznamnějším lze zařadit Fond soudržnosti, který je určen pro nejméně rozvinuté státy a regiony Společenství a prostředky poskytuje na přímo určené projekty, nikoliv na programy jako strukturální fondy. Je jakýmsi doplňkem strukturálních fondů.

1.7 Mechanismus čerpání prostředků EU

Přístup k prostředkům strukturálních fondů je založen na programování, jsou zpracovávány tři typy programových dokumentů. Jedná se o Jednotný programový dokument, operační programy a Rámec podpory Společenství. Rámec podpory Společenství popisuje sociální a ekonomickou situaci státu nebo regionů pokrytých podporou ze strukturálních fondů, vymezuje rozvojové priority a cíle, kterých má být dosaženo v průběhu programového období, a obsahuje základní ustanovení, kterými se řídí finanční řízení, monitoring, vyhodnocování a kontrolní systémy.

V operačních programech jsou rozpracovány jednotlivé priority z Rámce podpory Společenství pro jednotlivé regiony a rozvojové sektory. Zahrnuje rovněž analýzu a popis situace, strategii programu, rámcový popis opatření, finanční plán a popis implementačního uspořádání programu.

Programové dokumenty zpracovávají národní a regionální orgány a předkládají je Evropské komisi ke schválení. Priority programů jsou určovány ve spolupráci s Komisí, výběr opatření a jednotlivých projektů je výlučně v kompetenci členských států. Jejich realizace se uskutečňuje prostřednictvím projektů, které jsou vybírány národní komisí.

Prostředky ze strukturálních fondů však nikdy nepokryjí celou výši nákladů spojených s realizací jednotlivých projektů, strukturální fondy pouze doplňují národní nebo regionální financování zajištěné z veřejných nebo soukromých zdrojů. Objem prostředků čerpaných ze strukturálních fondů mimo jiné závisí na dostupnosti národních nebo regionálních zdrojů.

Za řízení jakéhokoliv programu spolufinancovaného ze strukturálních fondů je vždy zodpovědný členský stát, který musí pro každý program vytvořit řídicí orgán. Tento orgán přijme programový dodatek, ve kterém specifikuje způsob rozdělení dostupných prostředků mezi jednotlivá opatření programu a jejich konečné příjemce, a řídí výběr vhodných projektů. Orgán zodpovídá za organizaci sběru finančních a statistických dat, vztahujících se k realizovaným programům, a za informování potenciálních příjemců podpor a veřejnosti. Přípravuje též každoroční programové implementační zprávy v požadované struktuře a tyto zprávy v termínu předkládá Evropské komisi.

Velká pozornost je věnována také vyhodnocování realizace programu, které má zajistit co nejlepší užití omezených zdrojů. Kromě každoročního průběžného vyhodnocování se provádí také dvě mimořádná hodnocení, a to uprostřed a na konci sedmiletého programového období. Řídicí orgán organizuje vyhodnocení uprostřed programového období, toto hodnocení provádí nezávislý orgán. Do své zprávy musí zahrnout počáteční výsledky podpory, užití finančních zdrojů a zhodnotit fungování monitorování a realizace programu. Komise zodpovídá za vyhodnocení po skončení programového období. Závěrečné hodnocení zpracovává nezávislý hodnotitel, který má povinnost se zaměřit na vyhodnocení užití zdrojů, efektivnosti podpory a na postižení faktorů, které přispěly k úspěchu nebo selhání implementace.

Členský stát pro každý program zřizuje kromě řídicího orgánu také monitorovací orgány, jejichž úkolem je zajistit efektivní využití přiznané podpory. Monitorovací orgán je úzce navázán na Evropskou komisi, která se prostřednictvím svých zástupců účastní jeho činnosti. Tento orgán schvaluje programový doplněk, kritéria pro výběr projektů, periodicky vyhodnocuje pokrok, kterého bylo dosaženo při naplňování specifických cílů, zkoumá výsledky implementace a výsledky v polovině programového období předtím, než jsou poslány Evropské komisi, schvaluje roční a závěrečnou implementační zprávu před jejím odesláním Komisi atd.

Samotné financování neprobíhá přímo mezi Komisí a příjemcem, ale přes platební agenturu (orgán), která je vytvořena členským státem. Po přijetí programu Komisí, Komise provede první platbu na účet platební agentury až do výše 7% celkové částky. Tato platba slouží k zahájení realizace programu, ale pokud se během 18 měsíců neuskuteční žádná platba z těchto prostředků, musí být vráceny. Následující platby se uhrazují formou výdajů třikrát ročně. Platební agentura je zodpovědná za to, že platby jsou legální a správné, musí také zajistit, aby konečný příjemce obdržel prostředky co možná nejdříve.

Hlavní zodpovědnost za správné použití prostředků EU leží na členských státech, Komise ale musí být informována přímo o všech zjištěných nesrovnalostech a o opatřeních, která byla přijata. Pokud stát neplní své povinnosti, Komise může odebrat určitou část prostředků.

1.8 Politika hospodářské a sociální soudržnosti na období 2007-2013

Nerovnosti v příjmech a v nezaměstnanosti v EU se v posledním desetiletí a zvláště od poloviny 90. let 20. stol. zmenšují. Týká se to rozdílů jak mezi státy, tak mezi regiony. Zároveň v poměru k ostatním částem Unie stoupla produktivita v jejich nejméně prosperujících částech, což naznačuje zlepšení jejich konkurenceschopnosti. Velké rozdíly v relativních mírách prosperity však přetrvávají a odrážejí strukturální slabiny navzdory zlepšení, k němuž došlo v důsledku podpory ze strukturálních fondů. Evropská komise během přípravy návrhu politiky hospodářské a sociální soudržnosti se snažila podpořit tento trend a také se zaměřit na podporu oblastí, které stále zaostávají.

Evropská Komise již v únoru 2004 zveřejnila v rámci Třetí zprávy o hospodářské a sociální soudržnosti svou představu politiky soudržnosti na období 2007-2013. Zpráva navazuje na návrh rozpočtu EU, který předpokládá výdaje na politiku soudržnosti ve výši 336 miliard €, a obsahuje konkrétní doporučení ohledně využití těchto prostředků.

Politika soudržnosti bude i nadále podporovat zaostávající regiony, avšak pozmění se její podoba. Reformovaná politika soudržnosti se zaměří na konkurenceschopnost, udržitelný rozvoj a zaměstnanost. Navrhovanými prioritami jsou inovace a hospodářství založené na znalostech, ochrana životního prostředí a předcházení rizikům, dostupnost a služby všeobecného ekonomického zájmu.

Novými cíly politiky HSS na období 2007-2013 se mají stát:[20]

1. *konvergence* – je zaměřena na podporu nejméně rozvinutých členských států (s HDP/obyvatele menším než 90 % průměru EU 25), regionů (s HDP/obyvatele menším než 75 % průměru HDP v rozšířené EU) a oblastí dlouhodobě znevýhodněných (periferní oblasti, odlehlé ostrovy apod.). Cílem aktivit bude zvýšení prorůstových podmínek a faktorů vedoucích k reálné konvergenci. Strategie by měly být plánovány z hlediska rozvoje dlouhodobé konkurenceschopnosti a zaměstnanosti. Předpokládá se alokace cca 78,5 % prostředků vyčleněných na politiku soudržnosti, realizace prostřednictvím Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF), Evropského sociálního fondu (ESF) a Fondu soudržnosti. Jedná se o období stávajícího cíle 1.

Hlavními oblastmi spolufinancování národních a regionálních programů budou modernizace a diverzifikace struktury hospodářství, rozšíření a modernizace základní infrastruktury, ochrana životního prostředí, posilování administrativní kapacity, zvýšení kvality institucí trhu práce a výchovných a vzdělávacích systémů a rozšíření lidského kapitálu

2. *regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost* – soustředí pozornost na podporu regionálních změn, na pomoc občanům předvídat a reagovat na změny s dopady na trh práce. Má být uplatňována ve všech členských státech a regionech, které se nekvalifikují pro cíl konvergence (regiony procházející strukturálními změnami, stávající Cíl 2 a 3). Programy pro zaměstnanost budou organizovány na národní úrovni, regionální programy budou zjednodušeny. Bude definována odpovídající rovnováha mezi geografickými a tematickými víceletými rozvojovými plány. V této kategorii budou podporovány regiony, které nesplní kritéria zařazení pod cíl konvergence, alokace určená pro tento cíl bude 17,3 % prostředků vyčleněných na politiku soudržnosti. Podpora bude poskytována prostřednictvím ERDF a ESF.

Politika soudržnosti bude prostřednictvím *regionálních programů* pomáhat regionům a orgánům regionální správy předvídat a podporovat ekonomické změny v průmyslových, městských a venkovských oblastech posilováním jejich konkurenceschopnosti a atraktivity, s ohledem na stávající ekonomické, sociální a územní rozdíly. Prostřednictvím *národních programů* bude politika soudržnosti v souladu s prioritami Evropské strategie zaměstnanosti pomáhat občanům předvídat ekonomické

změny a přizpůsobovat se jim podporou politik zaměřených na dosažení plné zaměstnanosti, zvyšování kvality a produktivity práce a bojem proti sociálnímu vyloučení.

3. *evropská územní spolupráce* – bude realizována ve formě přeshraničních a mezinárodních programů, které se zaměří na specifické problémy území, která jsou rozdělena národními hranicemi, týká se spolupráce v rámci prostoru EU (nahrazuje Interreg). Evropská komise navrhuje vytvoření speciálního nástroje Přeshraniční regionální úřad, aby se napomohlo příslušným členským státům, jejich regionům a místním orgánům veřejné správy vyřešit tradiční problémy spojené s řízením přeshraničních programů. Předpokládá se alokace 4,2 % prostředků vyčleněných na politiku soudržnosti s využitím prostředků z ERDF.

Evropská komise navrhuje přijetí souhrnného strategického dokumentu k politice hospodářské a sociální soudržnosti, který schválí po konzultaci s Evropským parlamentem Rada. Tento dokument bude v dostatečném předstihu stanovovat jasné priority pro členské státy a jejich priority. Dokument bude klást důraz na propojenost politiky soudržnosti s ostatními politikami Společenství (např. oblast hospodářské politiky a zaměstnanosti – jako je Evropská politika zaměstnanosti) a na plnění předsevzetí, k jejichž dosažení se Společenství zavázalo. Tato strategie, jež bude mít rovněž politickou dimenzi, se stane vodítkem pro efektivnější implementaci politiky v celoevropském kontextu.

Členské státy budou každoročně podávat zprávu o pokroku v dosahování strategických priorit, které budou evropskými institucemi shrnuty do pravidelných zpráv. Evropská komise navrhuje zachovat dvouúrovňový systém plánovacích dokumentů. Dokument vytvářený na úrovni národní (regionální), vycházející ze strategického dokumentu zpracovaného na evropské úrovni, bude mít nově i politický charakter. Na rozdíl od stávajícího programovacího období budou operační programy definovat pouze rozvojové priority a bude opuštěn systém programových dodatků. EK navrhuje snížit počet strukturálních fondů na tři – ERDF, ESF a Fond Soudržnosti.

V návaznosti na vizi budoucí politiky HSS Komise vypracovala návrhy pěti nových nařízení upravujících podobu budoucí politiky HSS v období 2007-2013.

Rok 2006 bude spojen s přípravou na nadcházející programové období, bude rokem kdy v členských státech proběhnou intenzivní práce na národních programech a následné

jejich schvalování do konečné podoby Evropskou komisí tak, aby od 1.ledna 2007 mohlo být spuštěno další sedmileté programové období podpor pro jednotlivé zainteresované státy a regiony.

2 Politika hospodářské a sociální soudržnosti České republiky

Česká republika zdělila na krajské úrovni poměrně malé regionální rozdíly, které jsou nižší ve srovnání s mnoha zeměmi západní Evropy. Předchozí systém centrálního plánování používal určité postupy, které přispívaly ke snižování regionálních disparit zejména prostřednictvím politiky přerozdělování příjmů a direktivní realokace průmyslových odvětví a dalších ekonomických aktivit, na druhé straně však určité disparity založil nebo podněcoval, např. koncentrací těžebního a energetického průmyslu. Současné rostoucí regionální rozdíly vyplývají z transformačních procesů a přechodu české ekonomiky na tržní ekonomiku. Jako celek Česká republika však dosahuje nižší úrovně než EU, nad průměrem EU se pohybuje pouze Praha. Podpora ze strany EU proto je nezbytnou a vítanou pomocí při snaze dohnat ekonomickou a sociální vyspělost EU.

Česká republika již před svým vstupem do EU využívala pomoci z Unie za využití předstupních nástrojů, kterými byly fondy PHARE, ISPA a program SAPARD. Tyto nástroje byly určeny pro kandidátské země s cílem napomáhat při řešení konkrétních úkolů spojených se zaváděním evropské legislativy. Zatímco předstupní fondy byly realizovány na základě tzv. projektového přístupu, pro pomoc ze strukturálních fondů, která se na ČR vztahuje od vstupu do EU je uplatňován přístup programový.

ČR vstoupila do EU od 1. května 2004, od tohoto dne může také plně využívat pomoci a podpory ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, vztahuje se na ni zkrácené programové období 2004-2006. Již v průběhu let přípravy na členství v EU ČR byla povinna zpracovat Národní plán rozvoje a vyjednat s Evropskou komisí Rámec podpory Společenství, který rozpracovává jednotlivé operační programy.

2.1 Příprava na využívání podpory EU

Pomoc z jednotlivých fondů EU je poskytována na území, které tvoří tzv. regiony soudržnosti, neboli NUTS. Regiony soudržnosti České republiky byly deklarovány v zákoně č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, kde „ pro potřeby spojené s koordinací a realizací hospodářské a sociální soudržnosti, spočívající zejména ve využívání finančních prostředků z předstupních a strukturálních fondů Evropských Společenství se zřizují regiony, jejichž územní vymezení je totožné s územními

statistickými jednotkami NUTS II. “[19] Území ČR je rozděleno do 8 regionů soudržnosti (NUTS II) a 14 krajů, která představují úroveň členění NUTS III.

Obr. 1: Rozmístění regionů soudržnosti – NUTS II a NUTS III na území ČR

Pramen: www.strukturalni-fondy.cz

Nejen vymezení regionů soudržnosti, ale zejména zpracování programových dokumentů a implementace evropské legislativy patřily mezi stěžejní úkoly ČR. Aby mohla ČR čerpat prostředky ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti musela zpracovat Národní rozvojový plán, což je dokument sestavený na období 2004-2006.

Národní rozvojový plán

Národní rozvojový plán (NRP) zaujímá mezi programovými dokumenty výjimečné místo. Představuje základní strategický dokument pro získání podpory ze strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti EU. Globálního a specifických cílů Národního rozvojového plánu bude dosaženo realizací Rámce podpory Společenství a pěti operačních programů.

Pro zkrácené programové období 2004 - 2006 obsahuje NRP popis současné situace v ČR, definuje strategii, vymezuje zaměření operačních programů, stanovuje systém pro řízení a monitorování, určuje finanční rámec NRP a rozdělení prostředků mezi jednotlivé operační programy. Jeho součástí je také informace o provedeném ex-ante hodnocení a hodnocení vlivů na životní prostředí NRP, včetně hlavních doporučení hodnotitelů a způsobu jejich zohlednění. Struktura a obsah NRP vychází z legislativy EU, NRP představuje zevrubné zdůvodnění potřeby podpor a definuje cíle, jichž má být dosaženo. Úkolem NRP je tedy prezentovat celkovou strategii, která zdůvodní výběr priorit, o jejichž podporu ze zdrojů EU ČR usiluje.

Dlouhodobým záměrem České republiky je dosáhnout stabilního růstu, který bude umožňovat postupné vyrovnávání ekonomické úrovně s průměrem zemí EU. Na tento záměr navazuje globální cíl NRP, kterým je zdůraznění udržitelného rozvoje založeného na konkurenceschopnosti. Globální cíl v sobě zahrnuje dosažení ekonomického růstu rychlejšího než je průměr zemí Evropské unie, zlepšení konkurenčního postavení České republiky v Evropské unii a urychlení kvalitativních změn v ekonomice. Tento cíl se opírá o strategii podpory "životaschopných" součástí ekonomiky s vysokým růstovým potenciálem, o strategii vytvoření prorůstového prostředí. Jedná se tedy o jednoznačně růstově orientovanou strategii, která má určité konverzní prvky, vyjádřené tím, že strukturální změny budou směřovat především k modernizaci ekonomiky jako celku.

Podstatou naplňování globálního cíle je dosažení specifických cílů, které představují vytvoření podmínek pro růst ekonomiky posilováním vnitřních faktorů, přiblížení se standardům EU v oblasti životního prostředí, vyvážený rozvoj regionů a v neposlední řadě zvýšení kvalifikační úrovně, konkurenceschopnosti a mobility pracovní síly při současném vyrovnávání dopadů růstu ekonomiky na znevýhodněné skupiny obyvatel.

Základní oblasti rozvoje, jejichž realizací budou naplňovány specifické cíle, jsou definovány jako tzv. *prioritní osy*. Národní rozvojový plán definuje celkem šest prioritních os[6]:

1. Posílení konkurenceschopnosti průmyslu a podnikatelských služeb
2. Rozvoj dopravní infrastruktury

3. Rozvoj lidských zdrojů
4. Ochrana a zkvalitňování životního prostředí
5. Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství
6. Rozvoj cestovního ruchu

Národní rozvojový plán byl předložen 3.března 2003 Evropské komisi a byla zahájena jednání o výši a zaměření podpory ze strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti pro ČR jako členský stát EU – jednání o Rámci podpory Společenství.

Rámcem podpory Společenství ČR 2004-2006

Rámcem podpory Společenství ČR 2004-2006 je dokument, kterým Evropská komise schválila pro ČR finanční pomoc ze strukturálních fondů EU na období let 2004-2006. Dokument byl schválen po několikaměsíčním vyjednávání mezi ČR a EK rozhodnutím Evropské komise K (2004) 2089 ze dne 17.6.2004.[20] Rámcem podpory Společenství má charakter smlouvy mezi ČR a EK. Specifikuje závazek obou stran poskytnout prostředky za účelem dosažení cílů uvedených v dokumentu a stanovuje hodnoty indikátorů pro hodnocení přínosů a dopadů.

RPS navazuje na globální a specifické cíle NRP pro programové období 2004-2006 v rámci cíle 1, které se budou dále realizovat prostřednictvím pěti operačních programů. RPS obsahuje orientační finanční plán pro každou prioritu a rok, finanční alokace předpokládané pro příspěvek každého fondu, případně EIB a ostatní finanční zdroje. RPS představuje základní strategii pro socioekonomický rozvoj regionů soudržnosti ČR.

Řídícím orgánem pro RPS, který nese celkovou odpovědnost za účinnost, správnost řízení a provádění pomoci poskytované ze strukturálních fondů České republiky, je Ministerstvo pro místní rozvoj. Řídící orgán RPS je odpovědný za věcnou koordinaci pomoci v rámci strukturální politiky EU a rovněž za komunikaci s Evropskou komisí. Výkonem funkce řídicího orgánu pro RPS byl pověřen odbor integrace a strukturálních fondů MMR.

V systému implementace pomoci ze strukturálních fondů má MMR roli zastřešujícího orgánu, jehož posláním je zabezpečovat celkovou koordinaci řízení všech operačních programů. Nezbytné je proto zajištění efektivní komunikace s řídicími orgány

jednotlivých operačních programů, včetně koordinace při vypracování manuálů (směrnic) k provádění jejich funkcí a zajištění příslušných školení [7].

2.2 Nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti ČR v období 2004-2006

Rámec podpory Společenství vymezil jako nástroje pro naplňování politiky hospodářské a sociální soudržnosti pět operačních programů. Vymezení obsahu operačních programů vychází z prioritních os Národního rozvojového plánu, z doporučení Evropské komise k Národnímu rozvojovému plánu a z nařízení Rady (ES) týkajících se strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Velká pozornost při vymezení obsahu jednotlivých operačních programů byla věnována zajištění jejich vzájemné provázanosti a synergie a současně vyloučení duplicity mezi operačními programy navzájem.

Jednotlivé operační programy pro podporu z fondů EU se vždy soustředí na několik základních cílů – priorit, které jsou naplňovány pomocí tzv. opatření, případně podopatření. Operační program je doplněn tzv. programovým dodatkem, který slouží k implementaci programových dokumentů a který obsahuje detailní prvky na úrovni opatření.

Pro zkrácené programové období 2004-2006 ČR soustředí pozornost na pět operačních programů, čtyři jsou zaměřeny sektorově a jeden regionálně. Jedná se o operační programy:

1. OP Průmysl a podnikání
2. OP Infrastruktura
3. OP Rozvoj lidských zdrojů
4. OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství
5. Společný regionální operační program

Pro region soudržnosti Praha, která nenaplnuje podmínky pro poskytování podpory v rámci Cíle 1, byly zpracovány jako nástroje pro získání podpory ze strukturálních fondů Jednotné programové dokumenty pro Cíl 2 a Cíl 3.

Na období 2004-2006 byla pro ČR z Evropského fondu pro regionální rozvoj a z Evropského sociálního fondu vyčleněna finanční pomoc ve výši 1454,33 mil. €. Alokace těchto finančních prostředků na jednotlivé operační programy v ČR vyplývá z Tab. 2.

Tab. 2: Alokace na operační programy (2004-2006)

Operační program		Podíl ze SF
OP Průmysl a podnikání	18%	261 mil €
OP Infrastruktura	17%	246 mil €
OP Rozvoj lidských zdrojů	22%	319 mil €
OP Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství	12%	174 mil €
SROP	31%	454,33 mil €

Pramen: Konference MMR Jak úspěšně čerpat zdroje EU?

2.2.1 Operační program Průmysl a podnikání

Pomoc v rámci Operačního programu Průmysl a podnikání (OPPP) je prioritně zaměřena na posílení konkurenceschopnosti českého průmyslu a podnikatelských služeb s důrazem na jejich restrukturalizaci. OPPP byl vytvořen v návaznosti na cíle a strategii průmyslové politiky České republiky. Přispívá ke zvyšování hospodářské výkonnosti a podporuje potřebné strukturální změny průmyslu.

Jednotlivé aktivity jsou zaměřeny především na společné podnikatelské prostředí a na individuální podporu podnikání zejména malých a středních podniků, podporu inovačních aktivit v průmyslu a výrobě, technickou, ekonomickou a organizační restrukturalizaci podniků, oborů a odvětví včetně odstraňování starých zátěží tak, aby byly dosaženy pozitivní vlivy v oblasti životního prostředí, rovných příležitostí a informační společnosti. Nedílnou součástí pro dosažení vytyčených cílů je i trvalé snižování nákladů, v podmínkách ČR zejména cestou zvyšování efektivnosti využití energií.

Operační program Průmysl a podnikání je koncipován jako operační program financovaný z jediného strukturálního fondu, a to z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Prostřednictvím koordinovaného využití finančních prostředků ERDF, státního rozpočtu, dalších veřejných rozpočtů České republiky a rovněž soukromých zdrojů, zdrojů

mezinárodních finančních institucí (např. EIB) je zajišťováno dosažení pozitivních synergických efektů v rámci jednotlivých priorit a opatření. Intenzita veřejné podpory se v průměru předpokládá na úrovni 50 %, tj. zhruba polovinu nákladů na realizaci jednotlivých priorit směřujících do produktivního sektoru budou pokrývat soukromé zdroje.

OPPP alokuje finanční prostředky na projekty zaměřené na tři priority, které podrobněji rozvádějí jednotlivá opatření (Tab.3.). Za implementaci jednotlivých priorit je odpovědné Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Tab. 3: Přehled priorit a opatření operačního programu Průmysl a podnikání

Priority	Opatření
1. Rozvoj podnikatelského prostředí	1.1 Infrastruktura pro průmyslový výzkum, vývoj a inovace
	1.2 Rozvoj podnikatelské infrastruktury
	1.3 Infrastruktura pro RLZ v průmyslu a podnikání
	1.4 Rozvoj informačních a poradenských služeb
2. Rozvoj konkurenceschopnosti podniků	2.1 Zakládání a rozvoj malých a středních podniků
	2.2 Podpora inovací výrobků, technologií a služeb
	2.3 Snižování energetické náročnosti a vyšší využívání obnovitelných zdrojů energie
3. Technická pomoc	

Pramen: Průvodce fondy Evropské unie

Celkový objem finančních zdrojů, tedy tzv. alokace, je u OPPP třetí nejvyšší ze všech operačních programů v ČR. Celkem má OPPP k dispozici 5,870 mld. Kč na období 2004-2005, alokace finančních prostředků na jednotlivá opatření vyplývá z Tab. 4.

Tab. 4: Objem finančních zdrojů v rámci OPMP v letech 2004 a 2005

Opatření/program	Alokace v tis. Kč
1.1 Prosperita	977 981
1.2 Reality	1 405 849
1.3 Školící střediska	366 743
1.4 Klastry	158 168
Celkem za prioritu 1	2 908 741
2.1 START	279 000
2.1 KREDIT	483 600
2.1 ROZVOJ	833 144
2.1 Marketing	175 743
2.2 Inovace	733 600
2.3 Úspory energie	228 120
2.3 Obnovitelné zdroje energie	228 120
Celkem za prioritu 2	2 961 327
Celkem za OPMP	5 870 068

Pramen: Dotační věstník, ročník 1, číslo 2

Z hlediska výše alokace i jejího využití pro přímou podporu podnikání v podobě dotací mají v OPMP hlavní význam opatření Rozvoj, Inovace a Marketing. Pro malé a drobné podniky pak jsou využitelná i obě opatření poskytující podporu ve formě zvýhodněných, resp. podřízených úvěrů, tedy Kredit a Start. Jako podpůrná opatření lze charakterizovat zejména opatření Reality, které je určeno na budování podnikatelské infrastruktury, a dále opatření Klastry a Prosperita.

První signalizací zájmu podniků o OPMP jako celek i jeho jednotlivé programy je logicky počet žádostí o dotace, které došly do konkrétních opatření. Přehled žádostí uvádí Tab. 5.

Tab. 5: Počet žádostí v jednotlivých opatřeních OPMP

Opatření (program)	Žádosti			
	celkem	vyřazené	přidělená dotace	nerozhodnuté
Prosperita	18	5	5	8
Reality	162	46	21	95
Školicí střediska	25	8	3	14
Klastry	25	4	13	8
START	540	40	476	24
KREDIT	633	160	380	93
ROZVOJ	747	419	107	221
Marketing	228	27	126	75
Inovace	219	106	29	84
Úspory energie	12	1	3	8
Obnovitelné zdroje energie	21	4	2	15
Celkem	2630	820	1165	545

Pramen: Dotační věstník, ročník 1, číslo 2

Dosud největší zájem vyvolalo opatření Rozvoj, zaměřené na rozvoj malých a středních podniků prostřednictvím pořízení moderních technologií i know-how. O prostředky z Rozvoje se celkem ucházelo rekordních 747 žadatelů. Spolu s tímto opatřením tvoří velkou trojku OPMP dvě opatření, kde má podpora charakter úvěru, a to Kredit a Start. I o ně mají české podniky značný zájem, o čemž svědčí 633, resp. 540 podaných žádostí.

Průběh čerpání finančních prostředků v rámci OPMP lze dosud hodnotit jako uspokojivý. V některých opatřeních však stále existuje výrazná prodleva v procesu schvalování žádostí a jejich následné administrace, když vážně podpis smluv s úspěšnými žadateli, a tedy následná realizace projektů. Jednoznačný pokrok v čerpání prostředků vykazují opatření zaměřená na poskytování úvěrů, tj. Start a Kredit, stejně jako vůbec nejžádanější opatření Rozvoj. Více než polovina prostředků z alokace je už smluvně pokryta i u opatření Inovace, Reality a Marketing. Na druhé straně přetrvává malý zájem žadatelů o opatření Úspory energie a Obnovitelné zdroje energie, stejně jako o Prosperitu a

Klastry. Důvodem jsou jak ne zcela vhodné podmínky z pohledu žadatelů, tak i náročnost získání dotace.

2.2.2 Operační program Infrastruktura

Operační program Infrastruktura zahrnuje rozvojové priority pro sektor dopravy a životního prostředí se zaměřením na zkvalitnění úrovně dopravní infrastruktury, zlepšení napojení na evropské sítě a zkvalitnění veřejné dopravy při dalším snižování negativních dopadů dopravy na životní prostředí. Podporuje rozvoj a modernizaci dopravní infrastruktury celostátního významu a snižování negativních důsledků dopravy na životní prostředí při zdůraznění principů udržitelného rozvoje s důrazem na naplňování standardů Evropské unie. Usiluje o ochranu životního prostředí a jeho složek (vody, ovzduší a klimatu, otázky nakládání s odpady), o ochranu přírody a krajiny a o odstraňování starých zátěží.

Mezi prioritní oblasti ochrany životního prostředí financované z OP Infrastruktura, patří zejména vybudování a modernizace čistíren odpadních vod a rozšíření kanalizačních systémů, budování zařízení na využití a odstraňování kalů z čistíren odpadních vod, modernizace tratí celostátního významu a důležitých železničních uzlů, výstavba a modernizace silnic I. třídy, nakládání s odpady a odstraňování starých zátěží, zlepšování infrastruktury ochrany ovzduší. Projekty musí mít výrazný pozitivní vliv na životní prostředí a musí být v souladu se všemi právními předpisy České republiky a Evropských společenství.

Finanční prostředky pro zabezpečení operačního programu Infrastruktura jsou čerpány z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Za implementaci jednotlivých priorit je odpovědné Ministerstvo dopravy a Ministerstvo životního prostředí. Řídícím orgánem daného operačního programu bylo stanoveno Ministerstvo životního prostředí.

Projekty v rámci OP Infrastruktura se mohou zaměřit na jednu ze čtyř priorit, které jsou rozvedeny do jednotlivých opatření, jak vyplývá z Tab.6.

Tab. 6: Přehled priorit a opatření operačního programu Infrastruktura

Priority	Opatření
1. Modernizace a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu	1.1 Modernizace tratí celostátního významu a důležitých železničních uzlů
	1.2 Výstavba a modernizace silnic 1. třídy
	1.3 Modernizace civilních letišť nadregionálního charakteru
	1.4 Výstavba přístavní infrastruktury a modernizace vodních cest
2. Snížení negativních důsledků dopravy na životní prostředí	2.1 Realizace ochranných opatření na dopravní síti k zabezpečení ochrany životního prostředí
	2.2 Podpora kombinované dopravy
	2.3 Podpora zavádění alternativních paliv
	2.4 Studijní a výzkumné projekty k zabezpečování problematiky životního prostředí
3. Zlepšování environmentální infrastruktury	3.1 Obnova environmentálních funkcí území
	3.2 Zlepšování infrastruktury ve vodním hospodářství
	3.3 Zlepšování infrastruktury ochrany ovzduší
	3.4 Nakládání s odpady a odstraňování starých zátěží
4. Technická pomoc	

Pramen: Průvodce fondy Evropské unie

2.2.3 Operační program Rozvoj lidských zdrojů

Operační program Rozvoj lidských zdrojů tvoří základ pro realizaci podpory z Evropského sociálního fondu v oblasti rozvoje lidských zdrojů v ČR v období 2004-2006. Strategie rozvoje lidských zdrojů pro realizaci tohoto operačního programu je v souladu se strategií zaměstnanosti EU [6].

Evropská strategie zaměstnanosti je založena na čtyřech pilířích, kterými jsou zaměstnanost, podnikání, adaptabilita a rovné příležitosti.

OP rozvoj lidských zdrojů zaměřuje svou pozornost na dosažení vysoké a stabilní úrovně zaměstnanosti založené na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva a konkurenceschopnosti podniků při respektování principů udržitelného rozvoje, rozvoj pružného trhu práce, který přispívá ke snížení a prevenci nezaměstnanosti a zvýšení zaměstnanosti osob, kterým hrozí vyloučení z trhu práce.

Souběžně s řešením problematiky rozvoje lidských zdrojů jsou v OP RLZ uplatňovány také čtyři průřezové politiky celospolečenského významu, tzv. horizontální témata, jejichž prostřednictvím dochází k propojení všech cílů napříč celým programem. K horizontálním tématům nebo-li principům jsou zahrnovány rovné příležitosti, udržitelný rozvoj, informační společnost a podpora místním iniciativám.

Ministerstvo práce a sociálních věcí zodpovídá za řízení OP RLZ a za implementaci pěti hlavních priorit a jednotlivých opatření programu, která uvádí Tab. 7.

Tab. 7: Přehled priorit a opatření operačního programu Rozvoj lidských zdrojů

Priority	Opatření
1. Aktivní politika zaměstnanosti	1.1 Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání
	1.2 Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti
2. Sociální integrace a rovnost příležitostí	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí
	2.2 Rovné příležitosti pro ženy a muže na trhu práce
	2.3 Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb
3. Rozvoj celoživotního učení	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání
	3.2 Podpora terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje
	3.3 Rozvoj dalšího profesního vzdělávání
4. Adaptabilita a podnikání	4.1 Zvýšení adaptability zaměstnavatelů a zaměstnanců na změny ekonomických a technologických podmínek, podpora konkurenceschopnosti
	4.2 Specifické vzdělávání
5. Technická pomoc	

Pramen: Průvodce fondy Evropské unie

2.2.4 Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Strategie operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství vychází z analýzy ekonomické a sociální situace v zemědělství a venkovském prostoru. Česká republika chce podporovat a dále navazovat na cíle a principy stanovené v koncepci agrární, lesnické a vodohospodářské politiky, které pro období před vstupem České republiky do Evropské unie schválila vláda ČR.

Rozvoj venkova a zemědělství je spatřován zejména v multifunkčním a konkurenceschopném zemědělství s důrazem na zvyšování kvality životního prostředí, které bude základem dlouhodobého ekonomického růstu, a které poskytne venkovu dostatečné podmínky k rozvoji v oblasti služeb a dalších aktivit. Hlavní váha operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství je proto kladena na investice do zemědělství, včetně podpory mladých zemědělců a dále na zpracování produktů zemědělské výroby.

Strategie operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství je založena na trvale udržitelném rozvoji a stabilizaci venkovských oblastí. V těch regionech, ve kterých přírodní podmínky umožňují intenzivní zemědělskou výrobu, je důraz kladen na rozvoj konkurenceschopného zemědělství. V oblastech s extenzivním obhospodařováním půdy je důraz kladen na rozvoj dalších funkcí zemědělství, lesního a vodního hospodářství s vazbami na rozvoj aktivit, které s nimi souvisejí, popř. je doplňují.

Cílem operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství je zvýšení podílu sektoru zemědělství na tvorbě HDP a zaměstnanosti v ČR, zachování životního prostředí, zajištění trvale udržitelného polyfunkčního rozvoje venkova na trvale udržitelném zemědělství, lesním a vodním hospodářství v integraci s kvalitním zpracováním zemědělských produktů.

Prvořadým cílem strategie operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství je zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství formou další restrukturalizace a růstu produktivity práce. S tím souvisejí především investice do nových technologií zaváděných do zemědělství, do lidského kapitálu, stejně jako poskytování technických a poradenských služeb. Je třeba odstranit faktory, které negativně působí na celý sektor zemědělství, jako jsou např. nízká produktivita práce, nízká kvalita zemědělských produktů, nedostatečný marketing a finančně nepříliš silný sektor potravinářského průmyslu.

Dalším cílem je zajištění podmínek nutných pro tvorbu alternativních pracovních příležitostí ve venkovských oblastech cestou zvyšování přitažlivosti oblastí pro podnikatelské investice a zlepšování příležitostí pro podnikatele v zemědělství a v oblastech blízkých zemědělství. Neméně důležitá je zejména stabilizace mladých a vzdělaných lidí v rámci venkovského prostoru a to ať již jako mladých farmářů,

zaměstnanců zemědělských firem nebo pracovníků firem sídlících a působících na venkově. Dosažení cíle snížení nezaměstnanosti ve venkovských oblastech dále závisí na zlepšení veřejných služeb zaměstnanosti, na odstranění překážek mobility pracovní síly (např. prostřednictvím zlepšení dopravní infrastruktury a služeb) a na fungování trhu práce a bydlení.

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství je spolufinancován z EAGGF – orientační sekce. Opatření chov ryb a činnosti prováděné odborníky v rybářství podporuje FIFG. Řídicím orgánem, který je odpovědný za implementaci všech priorit je Ministerstvo zemědělství. Pro naplnění cílů OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství plní nezastupitelnou úlohu jednotlivé projekty, které musí sledovat jednu ze tří priorit operačního programu a vycházet z daných opatření (Tab. 8).

Tab. 8: Přehled priorit a opatření operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Priority	Opatření
1. Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesní hospodářství	1.1 Investice do zemědělského majetku/ podniků
	1.2 Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing
	1.3 Lesní hospodářství
2. Rozvoj venkova, rybářství a odborného vzdělávání	2.1 Posílení přizpůsobivosti a rozvoj venkovských oblastí
	2.2 Odborné vzdělávání
	2.3 Rybářství
3. Technická pomoc	

Pramen: Průvodce fondy Evropské unie

2.2.5 Společný regionální operační program

Společný regionální operační program (SROP) je souhrnným dokumentem zahrnujícím rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti (celé území České republiky

s výjimkou hl. města Prahy), které mohou být v období 2004 - 2006 podporovány ze strukturálních fondů EU v rámci Cíle 1. SROP podporuje především aktivity, jejichž realizace z hlediska platné české legislativy spadá do působnosti obcí nebo krajů. Tím se tento program odlišuje od zbývajících operačních programů, které se zaměřují na realizaci opatření, jež jsou z hlediska české legislativy převážně v působnosti státu.

SROP je doplňující aktivitou k dalším vnitrostátním programovým dokumentům ČR, zejména k celostátním odvětvovým koncepcím jednotlivých odvětví či úseků a programům rozvoje územních obvodů krajů.

Hlavní pozornost SROP je věnována vyváženému rozvoji všech regionů, výběru takových priorit, opatření a projektů, které mají schopnost povzbuzovat další investice a posílit vnitřní rozvojový potenciál regionů. Za využití projektů v rámci SROP usiluje ČR o dosažení trvalého a vyváženého rozvoje regionů ČR, o růst kvality života všech skupin obyvatel regionů na základě povzbuzování nových ekonomických aktivit s důrazem na tvorbu pracovních míst v regionálním i místním měřítku, na zlepšení kvality infrastruktury, na rozvoj lidských zdrojů a na prohlubování sociální integrace.

Program vychází z eliminace faktorů, které překážejí rozvoji a růstu a pozornost soustředí na využití pozitivních výhod, které poskytují příležitosti pro růst. Je založen na iniciativách veřejného, neziskového soukromého sektoru v regionech tak, aby je integrovaně zahrnul do realizace strategie.

Trvalého a vyváženého rozvoje regionů je dosahováno prosazováním specifických cílů SROP, kterými jsou [8]:

1. zvýšení prosperity regionů rozvojem malých a středních podniků a řemesel vytvářením nových pracovních příležitostí
2. snaha všestranně zkvalitnit regionální dopravní a informační infrastrukturu při respektování životního prostředí
3. zlepšení životních podmínek obyvatel, zejména minorit, zvýšení jejich účasti na celoživotním vzdělávání a integrace sociálně vyloučené skupiny do komunity a k pracovnímu uplatnění

4. zvýšení podílu cestovního ruchu na hospodářské prosperitě regionů, zvýšení objemu přímých investic pro rozvoj cestovního ruchu a vytváření nových pracovních příležitostí.

Dosažení těchto specifických cílů ve svém souhrnu napomáhá k dosažení vyšší prosperity regionů soudržnosti. Urychlení rozvoje regionů vychází ze strategie regionální politiky ČR, která se pokouší dosáhnout cíle snižování meziregionálních rozdílů a pomoci ekonomicky slabším oblastem, které nebyly schopny zvládnout změny v ekonomické a sociální struktuře vlastními silami. Základní prioritou strategie ČR je ekonomický růst hospodářství a zvýšení konkurenceschopnosti ekonomických subjektů s respektováním podmínek udržitelného rozvoje.

Strategie je orientována na vytvoření příznivého podnikatelského ovzduší a na regionálně diferencované podněcování hospodářské činnosti, na zajištění kvalitního napojení všech krajů na evropskou a celostátní dopravní infrastrukturu a na zajištění kvality regionálních obslužných systémů odpovídajících potřebám krajů. Zvláštní pozornost je věnována dopravní obslužnosti ve městech a napojení okrajových částí regionů.

K dalším cílům SROP jsou zahrnovány udržitelný rozvoj, rovné příležitosti, rozvoj informační společnosti, sociální integrace a zaměstnanost a v neposlední míře vyvážený rozvoj regionů.

Cílem stanovení priorit SROP bylo vytvoření realizačního rámce pro SROP, který zajistí dosažení specifických cílů a řešení klíčových problémů regionů soudržnosti s využitím omezených finančních zdrojů pro dané období. Priority SROP jsou v souladu s prioritními osami Rámce podpory Společenství a nepřekrývají se s prioritami jiných operačních programů. Pro naplnění a výběr klíčových problémů vyžadujících podporu z veřejných zdrojů bylo vymezeno pět priorit, které specifikují jednotlivá opatření, jak je patrné z Tab. 9.

Tab. 9: Přehled priorit a opatření Společného regionálního operačního programu

Priority	Opatření
1. Regionální podpora podnikání	1.1 Podpora podnikání ve vybraných regionech
2. Rozvoj infrastruktury v regionech	2.1 Rozvoj dopravy v regionech
	2.2 Rozvoj infrastruktury a komunikačních technologií
	2.3 Regenerace a revitalizace vybraných měst
3. Rozvoj lidských zdrojů v regionech	3.1 Infrastruktura pro RZL v regionech
	3.2 Podpora sociální integrace v regionech
	3.3 Posílení kapacity místních a regionálních orgánů
4. Rozvoj cestovního ruchu	4.1 Rozvoj služeb pro cestovní ruch
	4.2 Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch
5. Technická pomoc	

Pramen: Průvodce fondy Evropské unie

Priority SROP respektují hlavní osu pomoci Společenství regionům Cíle 1, tj. přispívat významným způsobem ke snižování hospodářských a sociálních disparit regionů v porovnání s průměrem EU i mezi regiony uvnitř ČR. SROP je koncipován jako program cílených intervencí pro řešení zejména společných problémů regionů soudržnosti ČR. Řídícím orgánem bylo jmenováno Ministerstvo pro místní rozvoj. Podpora je poskytována ze dvou fondů – Evropského fondu regionálního rozvoje a Evropského sociálního fondu.

Česká republika má možnost participace na současném programovém období pouze od svého vstupu do EU, tj. od května 2004, ale i přesto jsme zaznamenali přínosy pro naši ekonomiku, pro vývoj regionů, došlo ke zlepšení dopravní obslužnosti regionů, byla vytvořena řada nových pracovních míst a podpořeno mnoho malých a středních podnikatelů. Očekávané přínosy programu SROP pro ČR ve zkráceném programovém období lze vyčíst z Tab. 10.

Tab. 10: Vybrané očekávané výsledky programu SROP

Počet nově vytvořených hrubých pracovních míst za celý program	5 110
Délka vybudovaných či rekonstruovaných dopravních komunikací	264 km
Celkový počet podpořených podnikatelů za celý program	1 255
Počet uživatelských míst v místech veřejného přístupu k internetu	1 928
Počet podpořených osob, které se zúčastnily programů zaměřených na sociální integraci	8 044
Počet vytvořených lůžek v cestovním ruchu	1 300

Pramen: Konference MMR Jak úspěšně čerpat zdroje EU?

V období 2004-2006 byla zpracována a následně předložena řada projektů a akcí v rámci programu SROP. Předkladatelé se potýkají s problémy při zpracování jednotlivých projektů, jelikož postupy zpracování jsou pro ně nové, musí vyhovět nejen požadavkům českým, ale i EU, řada projektů z tohoto důvodu neodpovídá požadavkům a musí být vyřazeny. Úspěch projektů byl do značné míry omezen i finanční alokací, proto se v jednotlivých kolech výzev pro předkládání a výběr projektů objevil veliký přebytek projektů i akcí a musely být zamítány i zajímavé projekty pro nedostatek finančních zdrojů. Úspěšnost předložených projektů, které byly následně doporučeny k realizaci a na které byla poskytnuta finanční podpora ze strukturálních fondů EU v rámci SROP vyplývá z Tab. 11.

Tab. 11: Úspěšnost projektů v rámci SROP

Opatření	Předložené projekty	Vybrané projekty	úspěšnost projektů v %
1.1	280	175	62.50
2.1	173	86	49.71
2.2	293	123	41.98
2.3	20	9	45.00
3.1	362	127	35.08
3.2	152	62	40.79
3.3	13	13	100.00
4.1	232	87	37.50
4.2	701	138	19.69

Pramen: Konference MMR Jak úspěšně čerpat zdroje EU?

Z uvedené tabulky je patrné, že největší šance na získání finanční podpory z EU byla v rámci opatření 3.3 Posílení kapacity místních a regionálních orgánů, kdy všechny předložené projekty byly realizovány, a opatření 1.1 Podpora podnikání ve vybraných regionech, kdy u 62,5% projektů byla započata jejich realizace s možností čerpat finanční prostředky z EU. Největší zájem vyvolala opatření 3.1, 2.2 a 1.1, avšak úspěšnost předložených projektů a jejich následné doporučení k realizaci v rámci těchto opatření byla jen u opatření 1.1 větší než 60%. Úspěšnost žadatelů se v průměru pohybuje kolem 40-50%. V současné době jsou již finanční prostředky vyčleněné na některá opatření téměř vyčerpány a další žadatelé o finanční pomoc musí být proto odmítní. Jedním z nejatraktivnějších opatření v tomto smyslu bylo opatření 3.1 Infrastruktura pro RZL v regionech, kde z předložených 362 projektů mohlo být realizováno jen 127 a již se nepočítá s realizací dalších projektů.

Objem požadovaných a skutečně přidělených finančních prostředků v rámci SROP do konce r. 2005 je možné vyčíst z Tab. 12.

Tab. 12: Požadované a přidělené finanční prostředky v rámci SROP

Opatření	Finanční zdroje z EU (v tis.Kč)	
	požadované	přidělené
1.1	1092623	508240
2.1	6226362	3268044
2.2	1240987	478410
2.3	1502922	753064
3.1	3762730	1282957
3.2	349215	172121
3.3	329316	329316
4.1	996014	335513
4.2	16274540	2204833
Celkem	31774709	9332498

Pramen: Konference MMR Jak úspěšně čerpat zdroje EU?

V rámci programu SROP žadatelé zatím získali finanční podporu z EU v celkové výši 9,3 mld. Kč. Nejúspěšnější a finančně nejnáročnější projekty jsou realizovány v rámci opatření 2.1 Rozvoj dopravy v regionech, na které bylo vyčleněno téměř 3,3 mld. Kč ze strukturálních fondů EU. Z celkového objemu přidělených prostředků na program SROP (454,33 mil. € = 13,63 mld. Kč) bylo na tři finančně nejnáročnější opatření (2.1, 3.1 a 4.2) vyčerpáno kolem 6,8 mld. Kč. Stále však zbývá rozdělit finanční prostředky ve výši 4,33 mld. Kč.

2.2.6 Jednotný programový dokument

V roce 2001 Evropská komise rozhodla o zaměření regionu soudružnosti hl. m. Praha na podporu z Cílů 2 a 3 poté, co nebylo možné poskytnout Praze, na rozdíl od ostatních regionů České republiky, podporu v rámci Cíle 1. Pro Prahu byly vypracovány a schváleny Jednotné programové dokumenty, neboť Praha nenaplnuje podmínky pro podporu rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů soudružnosti, které by mohly čerpat podporu ze strukturálních fondů v rámci Cíle 1. Výkonnost regionu Praha je dle makroekonomických ukazatelů v rámci ČR i ve srovnání s regiony EU na vysoké úrovni, HDP na obyvatele Prahy přesahuje 130% průměru EU. Na základě Jednotných

programových dokumentů může Praha čerpat prostředky ze dvou strukturálních fondů a to z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu.

Jednotný programový dokument pro Cíl 2

Cílem Jednotného programového dokumentu pro Cíl 2 – Praha je odstranění nejvážnějších slabých stránek a rozvojových bariér vybraných pražských obvodů. Usiluje především o zkvalitnění městského prostředí a rozvinutí potenciálu města tak, aby Praha byla schopna plnit očekávané role dynamického hlavního města členské země EU. Program je výrazně ekologicky orientován a umožňuje mimo jiné realizovat i opatření, která v budoucnu zabrání katastrofickým následkům povodní, k jakým v hl. m. Praze došlo v srpnu 2002.

Dokument je zaměřen na tři strategické priority, jak vyplývá z Tab. 13:

Tab. 13: Přehled priorit a opatření JPD pro Cíl 2

Priority	Opatření
1. Realizace a rozvoj městského prostředí	1.1 Dopravní systémy podporující přeměnu městského prostředí
	1.2 Regenerace poškozených a nevhodně využívaných ploch
	1.3 Veřejná infrastruktura zlepšující kvalitu života zejména na sídlištích
2. Vytváření podmínek budoucí prosperity vybraného území	2.1 Zvýšení kvality partnerství veřejného, soukromého a neziskového sektoru, vědy a výzkumu
	2.2 Podpora malého a středního podnikání, příznivé podnikatelské prostředí
	2.3 Rozvoj strategických služeb na podporu informační společnosti v Praze
3. Technická pomoc	

Pramen: Průvodce fondy Evropské unie

JPD pro Cíl 2 regionu soudržnosti Praha je dotační program, jehož nejobecnějším cílem je zvýšení konkurenceschopnosti hl.m. Prahy prostřednictvím lepšího využití městského území a zkvalitnění podnikatelského prostředí a lidských zdrojů. Tohoto cíle má být dosaženo především transformací a zlepšením městského prostředí, podporou rozvoje místních ohrožených komunit a zlepšením dopravní obslužnosti ve vymezeném území hl.m. Prahy.

Program JPD pro Cíl 2 bohužel není plošný, a tak dotované projekty nemohou být realizovány na území všech 57 městských částí hlavního města, ale jen na vybraných územích. Byl stanoven limit pro území podporovaná v rámci tohoto programu tak, že na podporovaném území musí trvale bydlet maximálně 31% všech obyvatel Prahy. Pro účely JPD pro Cíl 2 bylo přitom vymezeno převážně spojitě území, které svými charakteristikami odpovídá zaměření podpory z Cíle 2, tzn. že vykazuje zvláště poškozené životní prostředí, má transformační potíže, existují zde rozsáhlé nevhodně využitá areály a potýkají se zde s vysokou mírou kriminality. Toto území, na němž mohou být realizovány projekty podpořené v rámci JPD Cíl 2, zahrnuje celkem 24 městských částí. [1]

Pro současné zkrácené programovací období, v němž program JPD pro Cíl 2 běží, tedy pro léta 2004-2006, bylo na projekty realizované v rámci JPD pro Cíl 2 vyčleněno téměř 142,6 mil. € (cca 4,3 mld. Kč). Polovinou této částky Praze přispívá Evropský fond pro regionální rozvoj, druhou polovinu poskytují veřejné zdroje ČR.

Žádosti o dotaci je možno podávat v průběhu tzv. výzev k předkládání projektů vyhlášených Regionální radou regionu soudržnosti Praha, tj. Zastupitelstvem hl. m. Prahy, které se uskutečňují minimálně jednou a maximálně třikrát ročně. Doba otevření výzvy se obvykle pohybuje mezi 30 až 60 kalendářními dny.

Zájem žadatelů v rámci JPD pro Cíl 2 se soustředil hlavně na opatření 1.3 „Veřejná infrastruktura zlepšující kvalitu života zejména na sídlištích“, naopak nižší zájem byl v poslední době projevem o opatření 2.1 „Zvýšení kvality partnerství veřejného a soukromého neziskového sektoru, vědy a výzkumu“. Nejčastěji projekty předkládají jednotlivé městské části, které v prvních třech výzvách podaly 31 projektů, a dále hlavní město Praha, které předložilo celkem 17 projektů.

Pokud jde o reálné čerpání peněz jak z českých národních zdrojů, tak ze strukturálních fondů EU, tento proces je v JPD pro Cíl 2 nastartován. Někteří žadatelé o podporu jsou již ve fázi dokončování projektu, resp. jeho etapy, a nyní tedy pracují na závěrečné zprávě projektu. Její zpracování a odsouhlasení, a to včetně všech povinných příloh, je přitom podmiňující pro faktické čerpání finančních prostředků.

Jednotný programový dokument pro Cíl 3

JPD pro Cíl 3 je referenčním dokumentem, na jehož základě je poskytována podpora rozvoji lidských zdrojů na území hl. m. Prahy s využitím českých národních zdrojů a zdrojů Evropského sociálního fondu. JPD pro Cíl 3 obsahuje popis a analýzu situace v oblasti lidských zdrojů na území Prahy a je v něm popsána vazba na české národní i evropské strategické dokumenty. Dále jsou v něm vymezeny globální i specifické cíle programu a navrženy priority a opatření (Tab. 14), kterými je možno cíle dosáhnout.

Z JPD pro Cíl 3 je patrná snaha o zefektivnění trhu práce, zvýšení kvalifikace pracovní síly, konkurenceschopnosti zaměstnavatelů, využití výzkumně vývojového potenciálu regionu a rozvoj pružného trhu práce s důrazem na skupiny ohrožené na trhu práce. Je zdůrazněna rovnost příležitostí pro muže a ženy na trhu práce, prevence nezaměstnanosti, rozvoj institucí a kvality služeb zaměřených na sociální integraci a rozvoj systému celoživotního učení.

Tab. 14: Přehled priorit a opatření JPD pro Cíl 3

Priority	Opatření
1. Aktivní politika zaměstnanosti	1.1 Rozšíření a zvýšení adresnosti aktivní politiky zaměstnanosti
2. Sociální integrace a rovné příležitosti	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí
	2.2 Sladění rodinného a pracovního života
	2.3 Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb
3. Rozvoj celoživotního učení	3.1 Rozvoj počátečního vzdělání jako základu celoživotního učení a z hlediska potřeb trhu práce a ekonomiky znalostí
	3.2 Rozvoj dalšího vzdělávání
4. Adaptabilita a podnikání	4.1 Zvýšení adaptability zaměstnavatelů a zaměstnanců na změny ekonomických a technologických podmínek jako podpora konkurenceschopnosti
	4.2 Spolupráce výzkumných a vývojových pracovišť s podnikatelskou sférou, podpora inovací
	4.3 Rozvoj cestovního ruchu
5. Technická pomoc	

Pramen: Průvodce fondy Evropské unie

2.3 Využití strukturálních fondů

Evropská unie vznikla v průběhu 60. let 20. stol. jako Společenství šesti ekonomik s obdobným stupněm hospodářského vývoje, rozvoje a vyspělosti. Politika hospodářské a sociální soudržnosti na významu získala o něco později a to s rozšířením Společenství. S přistoupením nových členských států – Velké Británie, Irsko, Dánsko, ale zejména v 80. letech středomořských států bylo nutné začít věnovat politice HSS větší pozornost.

Rozšíření mimo jiného přispělo ke zvýraznění rozdílů v hospodářské vyspělosti mezi jednotlivými státy a především mezi regiony uvnitř členských států.

Nejvýznamnějšími nástroji, které byly zavedeny k překonávání rozdílů a které slouží k naplňování cílů politiky HSS jsou strukturální fondy. Jsou finančním nástrojem, jehož prostředky jsou využívány na financování projektů, které usnadňují státům zejména překonávat rozdíly v hospodářské úrovni, pomáhají rozvoji zaostávajících regionů, snižují zaostalost venkovských oblastí i odlehlých periferních oblastí Společenství.

Se stále se prohlubujícím stupněm integrace se do popředí dostává též otázka podpory členských států při snaze dosáhnout konvergenčním kritériím. Pokud stát má zájem se účastnit na hospodářské a měnové unii a využívat všech výhod spojených se zavedením společné měny euro, musí splňovat tato kritéria. Prostředky ze strukturálních fondů pomáhají státu se rychleji přiblížit těmto kritériím. Zdroje z Fondu soudržnosti, který má doplňující funkci ve vztahu ke strukturálním fondům jsou poskytovány jen, pokud se stát zaváže k plnění konvergenčních kritérií.

Finanční zdroje z fondů nepokryjí celé náklady schválených projektů v rámci jednotlivých cílů politiky HSS. Tyto prostředky jsou doplněny veřejnými zdroji ze státních, místních, regionálních rozpočtů nebo i soukromými zdroji. Evropská unie pokrývá náklady projektů do výše 50% až 85% skutečně vynaložených nákladů.

Fondy jsou výrazem principu solidarity, umožňují přerozdělování zdrojů v rámci EU od států prosperujících ke státům, resp. regionům potřebujícím pomoc. Každý fond je zaměřen na specifickou oblast, kde poskytuje podporu regionům při splnění podmínek pro poskytnutí pomoci.

Česká republika od svého vstupu do EU může využívat podpory ze strukturálních fondů. ČR jakožto menší stát uprostřed Evropy se nevyznačovala výraznými regionálními rozdíly. Podstatná změna, jakou byl přechod od ekonomiky plánované k tržně orientované s sebou přinesla i přeměnu v regionální výkonnosti uvnitř ČR. S probíhající restrukturalizací průmyslu a zemědělství v některých regionech stále prudce stoupá nezaměstnanost. Projevuje se, jak dřívější hospodářský růst nebral ohled na životní prostředí, které značně utrpělo, a proto nemalé finanční prostředky musí být věnovány na ochranu a obnovu poškozeného životního prostředí.

Regionální rozdíly uvnitř ČR byly zanedbatelné a k jejich "zvýraznění došlo až počátkem 90. let 20. stol., avšak ekonomická úroveň ČR jako celku ve srovnání se státy Společenství se pohybovala hluboko pod průměrem EU po celou dobu. Prostředky z předvstupních nástrojů – PHARE, ISPA, SAPARD – se v prvních letech po roce 1990 využívaly zejména na hospodářskou transformaci a institucionální reformy. Postupem času se pomoc rozšířila také na podporu příhraničních regionů i na příspěvek k našemu úspěšnému vstupu do EU a s tím spojené přípravy. Z programu ISPA byly financovány velké infrastrukturní projekty, z programu SAPARD rozvoj zemědělství a venkova, zdroje z PHARE umožnily realizaci institucionálních projektů. Pro předvstupní fondy, které byly hlavním nástrojem podpory EU v letech před přistoupením České republiky k EU, vznikl složitý, avšak postupem času relativně dobře fungující administrativní systém. Od dnešního systému čerpání prostředků ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti EU se lišil jak administrativními strukturami, tak i tím, že projekty byly schvalovány až na úrovni EU a navíc bylo často třeba je psát v anglickém jazyce.

Velmi zajímavou součástí programu PHARE, jejímž cílem bylo mj. připravit ČR na plnohodnotné členství v EU, byl program tzv. twinningové spolupráce. Tento program spočíval v projektech výměnných pobytů expertů z úřadů veřejné správy tehdejších členských zemí EU na obdobných úřadech v kandidátských zemích včetně ČR. Experti měli kandidátským zemím poskytnout důležité konzultace a rady týkající se čerpání podpor ze strukturálních fondů. Role těchto poradců spočívala mimo jiné také v poradenství ministerstvům při přípravách programovacích dokumentů pro čerpání strukturálních fondů a Fondu soudržnosti EU v letech 2004-2006.

Pro čerpání podpor pro fondy přístupné ČR od jejího vstupu do EU byl vytvářen zcela nový systém s novými řídicími strukturami, implementačními orgány i odpovědnými institucemi. Při přípravách tohoto nového systému, které začaly již dlouho před vstupem do EU, však jako by nebyl primárně sledován cíl úspěšně doručit prostředky k příjemcům pomoci, ale spíše získat prostřednictvím peněz EU co nejvíce moci nad přerozdělováním prostředků a rozhodováním o tom, kdo je bude v praxi čerpat.

Nedostatek koordinace a spolupráce jednotlivých resortů vedl k neschopnosti dohodnout se na jednotném implementačním systému. Ministerstva a relevantní úřady neuměly a někdy ani nechtěly jednat v souladu s deklarovanými principy partnerství a

naopak si udržovaly exkluzivní postavení jediného informovaného zdroje. V této situaci ani potenciální příjemci dotací z EU nedokázali prosazovat své zájmy v tomto procesu příprav, neboť si neuvědomovali, nakolik připravované dokumenty do budoucna ovlivní jejich možnost čerpat prostředky EU.

Vytvořená pravidla pro využívání prostředků ze strukturálních fondů jsou příliš složitá, navíc zde nalezneme velké rozdíly mezi jednotlivými operačními programy. Komplikovanost tohoto systému umocňuje i existence paralelních systémů dotací ze státního rozpočtu a ze zdrojů EU. V kombinaci se zpětným proplácením dotací, které resort financí pro stávající období určil jako jediný způsob čerpání prostředků strukturálních fondů v ČR (s výjimkou pro neziskový sektor), tak systém jako celek čerpání dotací nejen zdržuje, ale také peníze ze strukturálních fondů pro české žadatele velmi prodražuje. Při přípravě na následující programové období 2007-2013 ČR proto usiluje o celkové zjednodušení administrativy a procedur spojených s čerpáním fondů EU.

Čeští žadatelé nemají nouzi o dobré nápady, problém jim ale někdy dělá formální stránka žádosti a provázanost cílů s posláním dotačního programu, kde se ucházejí o podporu. Zjednodušení náročnosti žádostí o podporu by mělo umožnit získat finanční podporu v následujícím období pro více projektů.

Léta 2004-2006 je možné vnímat jako dobu příprav a učení se, v letech 2007-2013 bude vše „naostro“. Pokud se do současnosti mohli čeští žadatelé a orgány určitým způsobem omlouvat, že nevěděli, jak bude systém v praxi fungovat, dnes začíná být jasné, kde jsou nedostatky systému a čemu je třeba se vyhnout. Je proto nanejvýš nutné věnovat pozornost přípravám na příští programovací období.

ČR jako členský stát EU má v současné době možnost čerpat větší množství finančních prostředků ze strukturálních fondů EU a dalších nástrojů ve srovnání s předstupním obdobím. Získání prostředků je však spojeno se složitými procedurami a formalitami na straně státu, které ztěžují konečným příjemcům podpory, resp. žadatelům o podporu možnost úspěšně žádat podporu z EU. Limity na straně státu lze spatřovat k nutnosti zabezpečit dostatečné zdroje na spolufinancování schválených projektů, neboť podpora ze strukturálních fondů nepokryje celé náklady spojené s realizací projektů. Prostředky na spolufinancování jsou zajišťovány z veřejných zdrojů ze státního, regionálních a místních rozpočtů, ale též ze soukromých zdrojů. Další komplikací je stále

zdlouhavá procedura schválení konkrétního projektu jako projektu, který vyhovuje všem podmínkám pro poskytnutí podpory z EU, kdy schválení na příslušném ministerstvu trvá až několik měsíců. Jelikož se na ČR v současné době vztahuje pouze zkrácené období 2004-2006, zdlouhavá procedura schválení projektu v ČR jen ztěžuje možnost využití finančních prostředků ze strukturálních fondů.

Při zpracování konkrétních projektů a žádostí o podporu ze strukturálních fondů se zdá mají výhodu žadatelé, kteří již této podpory využívali v rámci předvstupní pomoci, neboť dokáží lépe vyhovět všem podmínkám kladeným na projekt. Limitem konečných příjemců je nedostatek volných prostředků na profinancování daného projektu. Prostředky ze strukturálních fondů jsou poskytovány až zpětně na základě předložených dokladů a prokázání účelnosti vynaložených prostředků. Stát se pokouší toto překlenout zálohovým financováním, což ale naráží na neochotu příjemců po skončení projektu zpětně státu předložit potřebné dokumenty, aby mohl stát uplatnit na EU nárok na proplacení požadovaných částek ze strukturálních fondů. Nicméně na příští programové období stát usiluje o zavedení systému průběžného profinancování. Ten by měl usnadnit žadatelům problémy s nedostatkem finančních prostředků a průběžné financování spojené s průběžným předkládáním dokladů o vynaložených nákladech zajistí nároky státu vůči EU.

ČR zpracovala pět operačních programů zaměřených na problematiku Cíle 1 a Jednotné programové dokumenty pro Cíl 2 a Cíl 3 pro Prahu, aby mohla žádat o podporu ze strukturálních fondů. Žadatelé o podporu podávají na základě vyhlášených výzev k předložení projektu své projekty, které obsahují konkrétní žádost o finanční podporu. Programy a dokumenty se zaměřují na řešení nejvýznamnějších problémů českého průmyslu a podnikání, napojení dopravní infrastruktury na transevropské sítě, zlepšení životního prostředí, podporu rozvoje lidských zdrojů, snížení zaostalosti venkova a zlepšení českého zemědělství.

Prostředky ze strukturálních fondů značnou mírou pomáhají rozvoji české ekonomiky, aby se mohla vyvíjet rychlejším tempem než EU a tím se přibližovat její ekonomické výkonnosti. I přes relativně krátkou dobu, po kterou je využívána podpora ze strukturálních fondů, jsou již nyní patrné první přínosy. Zkušenosti ukazují, že žadatelé o podporu dokáží zpracovat odpovídající projekty a využít nabízené možnosti a finanční

prostředky. V příštích letech bude záležet na tom zda žadatelé i státní orgány zodpovědné za řízení programů dokáží zužítkovat znalosti, poučit se z chyb a zda se jim podaří pokračovat v dobře započatém trendu.

3 Rozvoj lidských zdrojů v regionech – 3. prioritá Společného regionálního operačního programu

Priorita 3 – Rozvoj lidských zdrojů v regionech vychází z třetí prioritní osy Rámce podpory Společenství – Rozvoj lidských zdrojů. Navzájem se doplňuje s operačním programem Rozvoj lidských zdrojů. OP RLZ je orientován na národní aktivní politiku zaměstnanosti, sociální integraci, rovnost příležitostí, rozvoj celoživotního učení a zvýšení adaptability zaměstnanců a zaměstnavatelů. Třetí prioritá SROP se zaměřuje na hmotné investice v oblasti infrastruktury pro rozvoj lidských zdrojů, a dále na sociální integraci specifických skupin ohrožených sociálním vyloučením a na posílení administrativní kapacity regionů při plánování a realizaci programů.

Rozvoj lidských zdrojů je jednou z nejvýznamnějších součástí celkové strategie rozvoje regionů s určujícím vlivem na zaměstnanost, sociální integraci, životní úroveň obyvatel a hospodářskou konkurenceschopnost. Klíčovým prvkem v boji proti sociálnímu vyloučení a při vytváření aktivní politiky zaměstnanosti je poskytování kvalitních vzdělávacích, sociálních, zdravotních služeb a služeb pro volný čas, zaměřených na efektivní strukturální změny v obcích a regionech. Zajištění těchto služeb je však v ČR často limitováno nedostatečným materiálním a technickým zajištěním v důsledku omezených finančních prostředků. Činnosti v rámci třetí priority proto usilují o překonání nedostatků spojených s chybějícími službami, tyto jsou spolufinancovány z Evropského sociálního fondu, tak i o řešení nedostatečného materiálního a technického zajištění, na kterém se finančně podílí Evropský fond pro regionální rozvoj.

Investice k rozvoji těchto služeb přispívají ke zvýšení hospodářského potenciálu, k rozvoji, ke strukturálním změnám a k vytvoření nebo zachování trvale udržitelných pracovních příležitostí. Zaměřují se na podporu sociální integrace osob ohrožených sociálním vyloučením. V regionech zastávají nezastupitelnou úlohu neziskové organizace, které se podílejí na sociálním a kulturním rozvoji. Především neziskový sektor trpí nedostatkem finančních zdrojů.

Cílem priority je zlepšit životní podmínky obyvatel, zejména minorit, zvýšit jejich participaci na celoživotním učení a integrovat sociálně vyloučené skupiny do komunity a

k pracovnímu uplatnění. Toho má být dosaženo zkvalitněním sítě a hmotného vybavení neziskových organizací a občanských aktivit, stávajících kapacit základních a středních škol, posílením sociální stability a soudržnosti obyvatelstva a omezením sociálně patologických jevů, zlepšením přístupu lidí ze znevýhodněných oblastí k sociálnímu a kulturnímu rozvoji, prevencí sociálního vyloučení a zmírněním sociálního znevýhodnění v městských i venkovských oblastech.

K realizaci cílů třetí priority jsou využívána tři opatření[8]:

- 3.1 Infrastruktura pro rozvoj lidských zdrojů v regionech
- 3.2 Podpora sociální integrace v regionech
- 3.3 Posílení kapacity místních a regionálních orgánů při plánování a realizaci programů.

Podrobněji se zaměřím na opatření 3.2 a jeho realizaci na konkrétním případu z nedávné praxe.

3.1 Opatření 3.2 Podpora sociální integrace v regionech

Opatření 3.2 Podpora sociální integrace v regionech třetí priority SROP podporuje široké spektrum aktivit v oblasti sociální integrace na místní či regionální úrovni. Finanční prostředky jsou poskytovány na realizaci různých neinvestičně zaměřených programů, kurzů, na poradenství a na služby občanům, pořádání sociálně zaměřených akcí, na informační a propagační činnost.

Poskytování služeb v rámci opatření 3.2 je provázáno s aktivitami řešenými v rámci OP RLZ. Opatření 3.2 SROP doplňuje aktivity OP RLZ na regionální a místní úrovni specifickými aktivitami ve stejné oblasti. Podpora je soustředěna na poskytovatele služeb realizujících projekty podporující znevýhodněné skupiny obyvatelstva. Realizovatelé projektů mohou těžit ze znalostí místních či regionálních podmínek, využívají partnerství místních iniciativ a veřejných orgánů. Díky znalosti místních podmínek řeší problémy většinou malých znevýhodněných skupin obyvatelstva, které by na národní úrovni byly jen těžko řešitelné.

Jednotlivé projekty požadující podporu v rámci tohoto opatření směřují ke snížení sociální izolace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením, snaží se o

reintegraci znevýhodněných skupin obyvatelstva do komunity a o jejich opětovné zařazení do pracovního procesu. V regionech a na místní úrovni příjemci podpory usilují o prevenci kriminality a sociálně patologických jevů.

Formou podpory je nenávratná přímá pomoc (dotace) poskytnutá konečným uživatelům prostřednictvím grantových schémat, která zpracovávají koneční příjemci, těmi jsou většinou kraje. Žadatel o podporu musí prokázat, že jím navrhovaný projekt bude z převažující části sloužit cílové skupině, tj. sociálně ohroženým osobám, a to po dobu udržitelnosti projektu.

Aktivity zaměřené na boj proti sociálnímu vyloučení specifických zranitelných skupin ve společnosti mohou získat zesílenou podporu až do výše 80% celkových veřejných nákladů opatření z EU. Spolufinancování z Ministerstva pro místní rozvoj představuje zhruba polovinu národního spolufinancování grantových schémat krajů, druhou polovinu zajišťují kraje.

Projekty zpracované žadateli o finanční podporu musí vycházet z konkrétního problému v regionu a být formulovány jasně ve vazbě na strategické dokumenty. Pro předložení úspěšného projektu je nutné nejprve zmapovat problémy v obci, neziskové organizaci apod. a zjistit, na koho se dané problémy vztahují. Zpracovatelé projektu následně porovnají identifikované problémy s dokumentací SROP a jmenují konkrétního člověka, který bude přípravu projektu řídit. V další fázi dochází k setkání všech zainteresovaných stran s cílem dále identifikovat problémy, možná řešení a cílový stav. Pokud je v daném regionu již řešen podobný problém, je výhodné zjistit, jakým způsobem. Záměr projektu je rozdělen do jednotlivých činností, které se soustředí na specifické oblasti projektu. Práce na přípravě projektu je účelné rozdělit mezi partnery. Na závěr je výhodnější projekt definovat variantně tak, aby závěrečné rozhodnutí záleželo na více faktorech. Celá příprava projektu je složitým procesem během kterého se vyplatí konzultovat jednotlivé náročnější kroky s pracovníky odpovědnými za poradenství žadatelům v rámci grantových schémat.

Opatření 3.2 je ve zkráceném programovém období v České republice realizováno formou grantových schémat, která vyhlašují koneční příjemci podpory, tj. kraje. Ve všech krajích ČR proběhlo 1. a 2. kolo výzvy pro předkládání akcí (projektů) a v současné době v některých probíhá 3. výzva. Jak je uvedeno v Tab. 15 přijatých akcí je poměrně málo.

Opatření je svým zaměřením nejbližší žadatelům z neziskového sektoru, proto je připravována možnost předfinancování neziskových organizací, aby mohlo dojít ke zvýšení absorpční kapacity v tomto opatření.

Tab. 15: Statistika projektů v rámci opatření 3.2

	Předložené projekty	Vybrané projekty
Počet projektů	152	69
Fin. Nárok EU (v tis. Kč)	349 215	172 121

Pramen: Konference MMR Jak úspěšně čerpat zdroje EU?

Na opatření 3.2 bylo v rámci SROP na období 2004-2006 vyčleněno 37,143 mil. €, což odpovídá přibližně 1,209 mld. Kč. Pouze některé kraje byly úspěšné a žadatelé zde předložili kvalitní projekty, které mohly být financovány. Z Tab. 16 je patrné kolik projektů bylo předloženo v jednotlivých krajích v rámci 1. výzvy k předkládání akcí a v jaké výši kraje získaly finanční podporu.

Tab. 16: Přijaté projekty v krajích v 1. kole výzvy v rámci opatření 3.2

Kraj	Počty projektů	Finance
Středočeský	4	14 mil. Kč
Jihočeský	6	10 mil. Kč
Plzeňský	6	13 mil. Kč
Karlovarský	5	11 mil. Kč
Ústecký	3	3 mil. Kč
Liberecký	4	3 mil. Kč
Královehradecký	3	7 mil. Kč
Pardubický	11	7 mil. Kč
Vysočina	2	9 mil. Kč
Jihomoravský	19	65 mil. Kč
Olomoucký	7	16 mil. Kč
Zlínský	5	7 mil. Kč
Moravskoslezský	2	7 mil. Kč

Pramen: Konference MMR Jak úspěšně čerpat zdroje EU?

Nejvíce finančních prostředků získal Jihomoravský kraj a to 65 mil. Kč, naopak nejméně úspěšnými kraji jsou Liberecký a Ústecký, které získaly pouhé 3 mil. Kč. Finanční prostředky z EU jsou vázány na tzv. alokace. Alokace roku 2004 se musí utratit do konce roku 2006, uplatňuje se zde tzv. pravidlo (n+2). Pro zajištění administrativních procesů je však potřeba požádat o platby do června 2006. Následující Tab. 17 zachycuje odhad čerpání alokace roku 2004 v jednotlivých krajích ČR pro opatření 3.2.

Tab. 17: Odhad čerpání alokace roku 2004 pro opatření 3.2

Kraj	Odhad
Středočeský	Nevyčerpá 2,4 mil. Kč
Jihočeský	Nevyčerpá 2,1 mil. Kč
Plzeňský	Vyčerpá celou alokaci
Karlovarský	Vyčerpá celou alokaci
Ústecký	Nevyčerpá 15,5 mil. Kč
Liberecký	Vyčerpá celou alokaci
Královehradecký	Nevyčerpá 9,8 mil. Kč
Pardubický	Nevyčerpá 5,7 mil. Kč
Vysočina	Nevyčerpá 1,9 mil. Kč
Jihomoravský	Vyčerpá celou alokaci
Olomoucký	Není možné odhadnout
Zlínský	6 mil. Kč převést do opatření 3.3 SROP
Moravskoslezský	Nevyčerpá 40 mil. Kč

Pramen: Konference MMR Jak úspěšně čerpat zdroje EU?

Moravskoslezský a Ústecký kraj podle odhadu nevyčerpají 40 mil. Kč, resp. 15,5 mil. Kč prostředků přidělených jim v rámci opatření 3.2. Pouze čtyři kraje dokáží vyčerpat všechny finanční zdroje na kvalitní projekty a akce. Do budoucna budou kraje nuceny zapracovat na posílení absorpční kapacity svých území. Jako jedno z možných řešení se jeví větší zapojení obcí, které je doposud na úrovni 20%. Bude nutné vyřešit problematiku financování nejlépe přechodem na zálohové platby. Současná minimální hranice 300 tis. Kč na projekt má být snížena na 150 tis. Kč na projekt, státem zřízené organizace rozšíří typy předkladatelů projektů a v neposlední řadě je možné uvažovat o převedení prostředků do opatření 3.3.

3.2 Návrat obyvatel azylového domu pro muže v Kroměříži do společnosti a na trh práce – projekt přihlášený v rámci SROP opatření 3.2

Město Kroměříž, které se nachází ve Zlínském kraji, na počátku roku 2005 zahájilo práce na projektu pro vyřešení problematiky obyvatel azylového domu pro muže. Pro projekt s názvem „Návrat obyvatel azylového domu pro muže do společnosti a na trh práce“ se rozhodli žádat finanční podporu v rámci SROP priority 3 opatření 3.2. Projekt byl zpracován v průběhu roku 2005 a podán gestorovi grantového schématu Zlínského kraje.

Město Kroměříž spravuje a zabezpečuje rozsáhlé sociální služby, k nejvýznamnějším patří právě Azylový dům pro muže o.p.s., sociální služby města Kroměříže, Oblastní charita Kroměříž, kterou tvoří Rodinné středisko SPOLU, komunitní centrum SBLÍŽENÍ, kontaktní centrum PLUS, Azylové ubytování pro matky s dětmi a ženy v tísní, psychiatrická léčebna, nemocnice Kroměříž a její krajské detoxikační centrum a záchytná stanice, Ústav sociální péče Barborka Kroměříž pro mentálně postižené, Klokánek – Fond ohrožených dětí a další.

Azylový dům pro muže o.p.s. poskytuje od roku 1993 služby dospělým mužům bez domova. Postupně byl zřizován okresním a krajským úřadem a městem Kroměříž. Od 1.ledna 2005 je obecně prospěšnou společností. Kapacita azylového domu čítá 45 lůžek a azylový dům zaměstnává 5 stálých zaměstnanců. Dospělým mužům bez domova poskytuje ubytování, možnost vaření a hygienické péče a základní sociální služby. Azylový dům je jediným zařízením podobného typu na území okresu Kroměříž.

Projekt vychází z analýzy osob, které mohou být postiženy bezdomovectvím na kroměřížsku a snaží se o účelné řešení jejich situace. Podle odhadů se vyskytuje na území kroměřížska takových mužů asi 150. Nejohroženější skupinou se jeví muži mezi 27-65 rokem věku, kterých se v azylovém domě v posledních letech vystřídalo kolem 90. Na základě této analýzy, kterou město zpracovalo, hrozí bezdomovectví spíše mužům se základním vzděláním nebo středoškolským bez maturity, naopak u vysokoškolsky vzdělaných mužů by se jednalo o výjimku. Velké procento klientů azylového domu tvoří nezaměstnaní muži, muži pobírající invalidní důchod nebo ti, kteří se uplatní jen při sezónních pracích. V letech 2003 a 2004 ke klientům patřili i muži, kteří měli trvalé

zaměstnání nebo pobírali starobní důchod, avšak výše výdělků, resp. důchodu nebyla dostatečná na pokrytí jejich základních životních potřeb.

Mezi další skupiny, které jsou ohrožené bezdomovectvím lze zahrnout na kroměřížsku:

- *Dlouhodobě nezaměstnané*: osoby nezaměstnané déle než 12 měsíců, v roce 2004 bylo v evidenci Úřadu práce v Kroměříži takových osob 318 a z dlouhodobého hlediska se počet nezaměstnaných stále zvyšuje,
- *Osoby bez kvalifikace, s nízkou kvalifikací, popř. ne plně gramotné*: jedná se o osoby bez vzdělání, se základním či neukončeným vzděláním. Ve Zlínském kraji má nedostatečné vzdělání více než 25% obyvatel kraje, motivace pro hledání zaměstnání u takovýchto obyvatel je poměrně nízká,
- *Občany vracející se z výkonu trestu odnětí svobody*: v letech 2002-2004 se z výkonu trestu vrátilo celkem 306 osob a z analýz sociálního kurátora vyplývá, že v posledních 3 letech využilo jeho služby celkem 1842 klientů.

Základní analýza osob, na pomoc kterým by měl být zaměřen projekt, byla podkladem pro stanovení cílů a aktivit projektu. Cílem projektu je snížit míru sociální izolace a sociálního vyloučení osob v obtížné životní situaci, zejména dospělých mužů bez domova a osob dlouhodobě nezaměstnaných. Projekt se soustředí na rozpracování motivačně-pracovních a vzdělávacích aktivit, na nízkoprahové poradenství, které bude zajišťovat nově zřízené centrum ADAM (tzn. Azylový Dům – Adaptace – Motivace) a na navázání místního poradenství.

Motivačně-pracovní aktivity představují komplex činností vyvíjený za účelem upevnění či nabytí pracovních návyků a dovedností doplněný o motivační prvky. V azylovém domě má vzniknout pětimístná pracovní-motivační skupina, která se zaměří na práce pomocného charakteru. Skupina může být průběžně doplňována novými členy. Účastníci této aktivity získají mj. komfortnější podmínky pro život v azylovém domě a v případě dlouhodobé účasti i možnost získat bydlení mimo azylový dům v některé z forem obecního bydlení. Vzdělávací aktivity budou zahrnovat individuální pohovory, skupinové školící aktivity, přednášky a také kurzy komunikační, informační a počítačové gramotnosti v rozsahu cca 20 hodin.

Nově zřízené centrum ADAM se má specializovat na nízkoprahové poradenství v oblasti pracovní a vzdělávací, na pomoc a poradenství lidem, kteří se ocitnou v sociálně obtížné situaci. Služby v rámci centra ADAM budou poskytovány nejen klientům azylového domu, ale také všem zájemcům, kteří nemají dostatečnou důvěru v komunikaci s úřady. Bude tak rozšířena možnost uplatnění na širší skupinu obyvatel. Poradenství bude doplněno o možnosti sebevzdělávání a využití informací přístupných na internetu. V závěrečné etapě budou služby centra nabízeny i v širším regionu, zejména v oblastech s vysokou nezaměstnaností.

Pro navázání místního partnerství budou vytipovány vhodné subjekty tak, aby vzniklo partnerství organizací, které vyvíjejí aktivity v sociální oblasti na kroměřížsku tak, aby docházelo k efektivnímu řešení problémů cílových skupin a zvýšila se možnost podchycení osob, které samy nedokáží pomoc vyhledat. Ve 2. polovině projektu dojde k vyhodnocení neformálního partnerství, úspěšné prvky budou včleněny do vícestranné partnerské smlouvy, která vytvoří základ pro realizaci nových služeb sociální péče a připraví podmínky pro případnou realizaci dalších, již společných, projektů.

Realizace nebude spočívat pouze na samotném městě Kroměříž, ale počítá se s účastí dalších subjektů, kterými jsou Knihovna Kroměřížska, ČR – probační a mediační služba a Úřad práce v Kroměříži.

Město Kroměříž je klíčovým partnerem, bude se podílet na komunikaci s organizacemi, u nichž budou probíhat pracovní-motivační aktivity, na zpětné integraci absolventů projektu do života komunity prostřednictvím podpory bydlení na půl cesty a jiných forem bydlení mimo azylový dům. Převezme úkol financovat projekt tak, aby mohla být realizována jeho 1. etapa. Svou nezastupitelnou roli sehrává při řízení a následném hodnocení projektu. Knihovna Kroměřížska jakožto příspěvková organizace zřizovaná městem Kroměříž s využitím dotace z OP RLZ, opatření 1.1, realizuje projekt zabývající se vzděláváním nezaměstnaných. V jeho rámci proběhnou dva zkrácené cykly komunikační, informační a počítačové gramotnosti v rozsahu 20 hodin. Úřad práce v Kroměříži má přispívat na informační a poradenskou podporu aktivit nízkoprahového centra. Do projektu bude možné zařadit vhodné uchazeče a zájemce o zaměstnání. Úřad práce má dále napomáhat úspěšným absolventům programu nacházet dlouhodobá a trvalá zaměstnání. ČR – mediační a probační služba bude zprostředkovávat informace o činnosti

nízkoprahového centra ADAM klientům a podílet se na metodickém doplňování vzdělávacích aktivit a poradenství. Bude rozvíjet spolupráce vedoucí k usnadnění integrace členů cílových skupin do společnosti.

Samotná realizace projektu je plánována na období od ledna 2006 do února 2008 a je rozdělena do několika etap:

1. *Přípravná etapa*: je plánována na leden až červen 2006, v průběhu tohoto období bude zřízeno pracovní místo organizačního manažera projektu a vedoucího motivačně-pracovních aktivit. Budou navázány kontakty s organizacemi vyvíjejícími své aktivity na území města a dojde k vytvoření vhodných podmínek pro činnosti pracovní skupiny a započne vzdělávání klientů azylového domu.

2. *Pilotní etapa*: proběhne od července do prosince 2006, v rámci této etapy bude zahájena činnost motivačně-pracovní skupiny a budou realizovány vzdělávací aktivity. Bude připraven a zahájen provoz nízkoprahového centra a rozvíjena spolupráce s partnery tak, aby aktivity centra cíleně zasáhly cílovou skupinu a umožnily jí získat informace pro usnadnění řešení složité životní a pracovní situace. Budou zřízena pracovní místa pracovníka pro nízkoprahové poradenství (na poloviční úvazek) a pracovníka pro pracovní dohled a motivaci (20% úvazek).

3. *Realizační etapa*: je naplánována na leden až červenec 2007, kdy bude probíhat plná realizace motivačně-pracovních aktivit a v rámci integrace členů této skupiny budou její aktivity propagovány mezi místními podnikateli tak, aby navázaná spolupráce zvýšila šance účastníků projektu na umístění na trhu práce. Aktivity nízkoprahového centra budou doplněny o informačně vzdělávací prvek, klienti centra budou mít k dispozici počítač připojený k internetu. V rámci propagace aktivit projektu vzniknou jeho www stránky.

4. *Integrační etapa*: od srpna 2007 do února 2008, aktivity realizované v rámci projektu umožní úspěšným absolventům získat či znovu nabýt pracovní návyky a základní dovednosti a znalosti. Činnost nízkoprahového centra bude rozšířena o další klienty z okolí kroměřížska. Nejúspěšnější absolventi budou podpořeni při žádosti o možnost bydlení v obecních bytech prostřednictvím bodového zvýhodnění dle účasti v projektu.

Celkové náklady projektu byly vypočteny na 3 543 662,00 Kč. Během realizace projektu budou finanční prostředky vynaloženy na mzdové prostředky manažera a vedoucí pracovní skupiny, od 2. etapy pro pracovníky centra ADAM a pracovníka pro dohled a motivaci, přímá podpora ve výši 75% mzdových nákladů je počítána pro účastníky pracovní skupiny. Bude nutné vytvořit zázemí pro manažera projektu, nakoupit počítač, tiskárnu, základní vybavení kanceláře apod. Část prostředků bude použita na úhradu režijních nákladů na provoz části azylového domu, kde bude projekt realizován. Bude nutné zabezpečit vybavení pokojů účastníků projektu, vybavení pracovní skupiny – pořízení souboru náradí a pomůcek, základní vybavení centra ADAM (počítač, připojení k internetu, www stránky, knihovna). Účastníkům projektu budou poskytnuty školící materiály. V přízemí azylového domu proběhne úprava pro bezbariérový přístup.

Projekt je přímo svázán s projektem „Podpora zavádění standardů sociálních služeb a individuální práce s klienty v azylovém domě v Kroměříži“, který se uchází o podporu z OP RLZ, podopatření 2.1 Zajištění a vytvoření jednotného přístupu při poskytování sociálních služeb osobám bez přístřeší.

Projekt města Kroměříž „Návrat obyvatel azylového domu pro muže do společnosti a na trh práce“ je příkladem úspěšného využití pomoci a podpory z EU. Nemalou část finančně náročného projektu bude možné uhradit z prostředků Evropského sociálního fondu. Aby města, neziskové organizace a další žadatelé o finanční podporu mohli získat prostředky z EU musí nejprve zpracovat odpovídající projekty zaměřené na konkrétní opatření v rámci jednoho z operačních programů. Po schválení vhodných projektů a zajištění spolufinancování projektu nebrání nic tomu, aby část finančních prostředků mohla být poskytnuta ze strukturálních fondů.

Závěr

Evropská unie, jako společenství v současné době 25 zemí, je územím s velkou mírou ekonomické rozdílnosti mezi jednotlivými členskými zeměmi a logicky i mezi jednotlivými regiony v těchto členských zemích. K překonání disparit mezi regiony EU nabývá na významu politika hospodářské a sociální soudržnosti.

Záměrem mé diplomové práce bylo blíže charakterizovat cíle a priority politiky hospodářské a sociální soudržnosti a specifikovat význam a úlohu strukturálních fondů EU jako nejdůležitějšího nástroje pro překonávání disparit mezi regiony a státy EU. Zmíněná politika prošla od založení Evropských Společenství vývojem a státy usilovaly o nalezení neoptimálnějšího způsobu přerozdělování finančních prostředků do oblastí, které vyžadují podporu.

Současná politika HSS vychází ze základních principů koncentrace, partnerství, programování, doplňkovosti, monitorování a vyhodnocování, solidarity vyspělejších států s méně vyspělými a je založena na nejdůležitějším principu EU a to na principu subsidiarity. Princip programování se odráží v nutnosti zpracovat programové dokumenty na úrovni států, které jsou podkladem, ze kterého se vychází při zpracování konkrétních projektů, žádostí o finanční podporu ze strany EU. V současném programovém období 2000-2006 EU soustředí svou pozornost a finanční zdroje na dosažení tří základních cílů:

- Cíl 1 - podpora rozvoje a strukturálních změn regionů, jejichž rozvoj zaostává
- Cíl 2 – podpora hospodářské a sociální přeměny oblastí, jež čelí strukturálním obtížím
- Cíl 3 – podpora přizpůsobování a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti.

K úspěšnému dosažení stanovených cílů EU plně využívá možností, které jí nabízí jednotlivé finanční nástroje zřízené za účelem pomoci a podpory státům a regionům překonat rozdílný stupeň vývoje a vyspělosti. Na významu získávají strukturální fondy, Fond soudržnosti a Evropská investiční banka. Strukturální fondy spolufinancují snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů, včetně venkovských oblastí. Fondy jsou výrazem principu solidarity,

který umožňuje přerozdělování zdrojů v rámci EU od států prosperujících ke státům, resp. regionům potřebujícím pomoc. Fondy soustředí finanční pomoc do oblastí podle svého specifického zaměření. Pomoc je poskytována na územní jednotky NUTS, což představuje nově zavedené třídění území EU pro statistické účely a pro sběr porovnatelných a věrohodných dat.

Česká republika již v době před svým vstupem do EU mohla využívat finanční podpory z programů zaměřených na pomoc kandidátským zemím a to z PHARE, ISPA a SAPARD. Systém předvstupní pomoci se od systému čerpání prostředků ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti lišil jak administrativními strukturami, tak i tím, že projekty byly schvalovány až na úrovni EU. Bylo nutné proto vytvořit zcela nový systém pro čerpání finančních zdrojů pro období po přistoupení k EU. Za pomoci konzultantů z EU soustředila ČR svou pozornost na vypracování jednotlivých programových dokumentů a po spolupráci s Evropskou komisí na vyhotovení podrobných operačních programů.

ČR nejprve musela vypracovat Národní rozvojový plán jakožto strategický programový dokument, který obsahuje cíle a prioritní osy rozvoje české ekonomiky pro tzv. zkrácené programové období 2004-2006. Na NRP navázal Rámec podpory Společenství, jedná se o klíčový programový dokument pro využívání strukturálních fondů, který zajišťuje koordinaci veškeré pomoci EU.

Rámec podpory Společenství vymezil jako nástroje pro naplňování politiky hospodářské a sociální soudržnosti pět operačních programů:

1. *OP Průmysl a podnikání* podporuje rozvoj podnikatelského prostředí, podnikání v průmyslu a v průmyslových službách, zvyšování konkurenceschopnosti české průmyslové produkce, výzkum a vývoj v průmyslu a rozvoj a zvýšení efektivnosti energetiky.

2. *OP Rozvoj lidských zdrojů* soustředí prostředky na vysokou a kvalitní úroveň zaměstnanosti založenou na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, včetně integrace ohrožených skupin sociálním vyloučením, rovné příležitosti pro muže a ženy, rozvoj celoživotního učení a adaptabilitu zaměstnanců a zaměstnavatelů na změny ekonomických a technologických podmínek.

3. *OP Infrastruktura* usiluje o modernizaci a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu a snižování negativních důsledků dopravy na životní prostředí, ochranu životního prostředí a jeho složek (vody, ovzduší a klimatu, nakládání s odpady), ochranu přírody a krajiny a odstraňování starých zátěží.

4. *OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství* zaměřuje pozornost na rozvoj venkovských částí regionů, adaptaci českého zemědělství na evropský model, rozvoj multifunkčního zemědělství, zefektivnění multifunkční role lesů a rozvoj vodního hospodářství.

5. *Společný regionální operační program* je komplementární s operačními programy jednotlivých sektorů a s Fondem soudržnosti, rozšiřuje jejich dopad na místní úroveň a orientuje se na společné rozvojové potřeby regionů.

Pro nový systém vytvořený pro čerpání prostředků z fondů přípustných pro ČR po vstupu do EU bylo nutné určit nové řídicí struktury, implementační orgány i odpovědné instituce. Systém však přes veškeré snahy vykazuje mnoho znaků dvojkolejnosti. Nedostatek koordinace a spolupráce jednotlivých resortů vedl k neschopnosti dohodnout se na jednotném implementačním systému. Ministerstva a relevantní úřady neuměly a někdy nechtěly jednat v duchu principu partnerství a naopak si udržovaly exkluzivní postavení jediného informačního zdroje. Tak docházelo k tomu, že příprava implementačního systému byla řízena spíše shora.

Dva oddělené systémy tvoří systém národních a unijních peněz. Není sjednocena formální stránka a pravidla pro žadatele o podporu v rámci operačních programů. Zavedená možnost pouze zpětného proplácení vynaložených nákladů čerpání dotací nejen zdržuje, ale i peníze pro české žadatele velmi zdražuje. Systém klade velké požadavky na vlastní financování. Stát se toto pokouší překlenout zálohovým financováním, což ale naráží na neochotu příjemců po skončení projektu zpětně státu předložit potřebné dokumenty, aby mohl stát uplatnit nárok vůči EU. Problematika spolufinancování by mohla být vyřešena zavedením systému průběžného proplácení vynaložených nákladů v příštím programovém období.

EU pro zkrácené programové období 2004-2006 vyčlenila pro ČR ze strukturálních fondů téměř 1,5 mld. €, které byly rozděleny mezi pět operačních programů zaměřených na

řešení problematiky Cíle 1 politiky HSS. Největší část prostředků byla přidělena na SROP (454,33 mil. €). Velkou trojku, tzn. programy s největšími dostupnými zdroji, doplňují operační programy Rozvoj lidských zdrojů a Průmysl a podnikání.

V rámci OP Průmysl a podnikání dosud největší zájem vyvolalo opatření Rozvoj, zaměřené na rozvoj malých a středních podniků prostřednictvím pořízení moderních technologií i know-how. O prostředky v rámci toho programu se ucházelo rekordních 747 žadatelů, avšak pouze 107 z nich byla požadovaná dotace přidělena, úspěšnost žadatelů je tedy velmi nízká. V tomto ohledu jsou neúspěšnější žadatelé, kteří předložili své žádosti v rámci opatření Start a Kredit, kdy smlouvu o dotaci má již více než 60% uchazečů.

Priorit SROP je dosahováno realizací devíti opatření. V probíhajícím programovém období žadatelé o finanční podporu nejvíce projevili zájem o opatření 3.1 Opatření pro rozvoj lidských zdrojů v regionech, kdy bylo podáno 362 žádostí, avšak úspěšnost dosáhla pouze 35%, kdy jen 127 žádostí bylo vybráno a doporučeno k realizaci. K žádaným opatřením SROP lze zahrnout i Rozvoj infrastruktury a komunikačních technologií a Podporu podnikání ve vybraných regionech, toho opatření je úzce spjato s OPPP, kdy se zaměřuje na podporu rozvoje malých, středních a drobných podnikatelů na regionální úrovni. Neúspěšnější žadatele za celý SROP je možné nalézt právě v tomto opatření, kdy více než 62% předložených projektů bylo uskutečněno.

I přesto, že ČR má možnost plně využívat finanční pomoci EU teprve po krátkou dobu, je již možné pozorovat první úspěchy. ČR jako by nastoupila do rozjetého vlaku, neboť současné programové období v EU probíhá od roku 2000, a začala využívat zdroje až od druhé poloviny programového období. České instituce a hlavně žadatelé se museli naučit novému, přizpůsobit se novým požadavkům, ale během krátké doby se ukázalo, že čeští uchazeči o unijní peníze mají řadu velmi dobrých nápadů, problém jim někdy dělá formální stránka žádosti a při zpracování vhodného projektu též provázání cílů projektu s posláním dotačního programu, kde se ucházejí o podporu. Současní žadatelé o podporu si v průběhu příprav na programové období nedokázali uvědomit, nakolik připravované dokumenty do budoucna ovlivní jejich možnost čerpat dotace z EU a sami se na přípravě podíleli jen málo. Při přípravě na programové období 2007-2013 se již účastní zástupci budoucích žadatelů, orgány i instituce se poučili z chyb současného období a snaží se vypracovat srozumitelnější a jednotný systém pro získávání peněz z EU.

ČR se v plné míře podílí na využívání možnosti spolufinancovat rozvojové aktivity ze strukturálních fondů od května 2004. Největším problémem zůstává nezkušenost při zpracování vhodných projektů a dlouhá doba nutná pro schválení projektu na úrovni státu. Uchazeči o podporu se mohou přiučit z úspěšně zpracovaných projektů v rámci příslušných operačních programů. K jednomu z mnoha úspěšných projektů patří v předložené diplomové práci blíže specifikovaný projekt „Návrat obyvatel azylového domu pro muže do společnosti a na trh práce“, zpracovaný v rámci priority 3, opatření 3.2. SROP městem Kroměříž.

Město Kroměříž se počátkem roku 2005 rozhodlo zpracovat projekt zaměřený na obyvatele Azylového domu pro muže. Nejprve vypracovalo podrobnou analýzu složení obyvatel Azylového domu zaměřenou na věkovou, vzdělanostní apod. strukturu a analýzu skupin osob ohrožených bezdomovectvím, které by mohly využít služeb plánovaných v rámci projektu. Každý projekt musí vycházet především z podrobné analýzy, musí naplňovat některý z cílů příslušného opatření, v rámci kterého se žádá o dotaci, a měl by zapojit do realizace i široké skupiny zainteresovaných osob. Projekt města Kroměříž počítá se zavedením motivačně-pracovních a vzdělávacích aktivit a s poradenstvím ohroženým skupinám v nově zřízeném centru ADAM. Projekt usiluje o zapojení dalších subjektů z kroměřížska působících v sociální oblasti a o navázání užšího vzájemného partnerství mezi těmito subjekty. Na nově vytvořených pracovních místech bude umožněna participace absolventům vzdělávacích kurzů. Úspěšní absolventi celého programu realizovaného v Azylovém domě budou zvýhodněni při hledání pracovního místa a při možnosti získat ubytování v obecních domech. Nemalá část finančních prostředků nutných na vybavení Azylového domu a na spuštění vzdělávacích a poradenských aktivit bude hrazena ze zdrojů poskytnutých z EU.

Politika hospodářské a sociální soudržnosti přispívá k naplnění základních cílů integrace, k vytvoření jednotného evropského regionu s co nejmenšími rozdíly uvnitř spojené Evropy. K překonání rozdílů přispívají strukturální fondy, jejichž význam jako nástroje politiky HSS a zdroje finančních prostředků na spolufinancování rozvojových projektů je nezastupitelný. Před EU v současné době stojí nesnadný úkol, připravit se na nové programové období 2007-2013, rozpracovat zjištěné regionální problémy do cílů a v členských státech, i v ČR, připravit nové programové dokumenty, aby mohly být

Evropskou komisí schváleny v dostatečném předstihu před zahájením další etapy vývoje politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

Pro ČR následující programové období znamená možná jednu z posledních možností jak získat značné finanční prostředky z EU. Čas věnovaný na přípravu nového období a poučení se z chyb současného období jsou proto velmi důležité. Větší objem prostředků určený EU pro ČR bude klást samozřejmě vyšší nároky na spolufinancování z domácích zdrojů i na administraci dotačních procesů. Proto je nutné připravit nový systém průběžného profinancování, zjednodušit formální stránky žádostí a zrychlit přidělování dotací na úrovni ministerstev. Ukončení přípravných prací je směřováno ke konci roku 2006, aby ihned od 1.ledna 2007 mohla ČR plně využívat nově přidělených zdrojů .

Seznam literatury

- [1] Dotační věstník, 2005, roč. 1, č. 2, *Economia*, s. 6-19, ISSN 1801-4704
- [2] Fiala, P., Pitrová, M.: *Evropská Unie*, 1.vyd., Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2003, ISBN 80-7325-015-2
- [3] König, P., Lacina, L. a kol.: *Rozpočet a politiky EU*, C.H.Beck, Praha, 2004, ISBN 80-7179-846-0
- [4] Lukáš, Z., Neumann, P.: *Společná zemědělská politika EU – regionální a strukturální politika EU*, VŠE Praha, Praha, 2000, ISBN 80-245-0064-7
- [5] Tichý, L. a kol.: *Evropské právo*, 2.vyd., C.H.Beck, Praha, 2004, ISBN 80-7179-449-X
- [6] Vilamová, Š.: *Jak získat finanční zdroje EU*, Grada, Praha, 2004, ISBN 80-247-0828-0
- [7] Vilamová, Š.: *Čerpáme finanční zdroje EU: praktický průvodce*, Grada, Praha, 2005, ISBN 80-247-1194-X
- [8] Programový dokument SROP, Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha 2003
- [9] Průvodce fondy Evropské Unie, Odbor vnějších vztahů, Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha 2004
- [10] *Working for the regions*, European Commission, Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg, 2001, ISBN 92-894-0286-5
- [11] Smlouva o založení Evropského Společenství, in: Svoboda, P.: *ÚZ – Evropské právo základní dokumenty*, Sagit, Ostrava, 2005, ISBN 80-7208-439-9
- [12] Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 ze dne 21.června 1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech (změněno nařízením 1447/2001, 1105/2003)
- [13] Nařízení (ES) Evropského Parlamentu a Rady č. 1783/1999 ze dne 12. července 1999 o Evropském fondu pro regionální rozvoj
- [14] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1784/1999 ze dne 12. července 1999 o Evropském sociálním fondu
- [15] Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 ze dne 17. května 1999 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu a o změně a zrušení některých nařízení

- [16] Nařízení Rady (ES) č. 1263/1999 ze dne 21. června 1999 o finančním nástroji pro orientaci rybolovu
- [17] Nařízení Rady (ES) č. 1164/1994 ze dne 16. května 1994 o zřízení Fondu soudržnosti, ve znění pozdějších předpisů
- [18] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS)
- [19] Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje
- [20] www.strukturalni-fondy.cz
- [21] www.europa.eu.int
- [22] www.evropska-unie.cz
- [23] www.euroskop.cz
- [24] www.euractiv.cz

Seznam tabulek

Tab. 1: Definice územních statistických jednotek NUTS	15
Tab. 2: Alokace na operační programy (2004-2006)	36
Tab. 3: Přehled priorit a opatření operačního programu Průmysl a podnikání	37
Tab. 4: Objem finančních zdrojů v rámci OPMP v letech 2004 a 2005	38
Tab. 5: Počet žádostí v jednotlivých opatřeních OPMP	39
Tab. 6: Přehled priorit a opatření operačního programu Infrastruktura	41
Tab. 7: Přehled priorit a opatření operačního programu Rozvoj lidských zdrojů	43
Tab. 8: Přehled priorit a opatření operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	45
Tab. 9: Přehled priorit a opatření Společného regionálního operačního programu ..	48
Tab. 10: Vybrané očekávané výsledky programu SRP	49
Tab. 11: Úspěšnost projektů v rámci SRP	50
Tab. 12: Požadované a přidělené finanční prostředky v rámci SRP	51
Tab. 13: Přehled priorit a opatření JPD pro Cíl 2	52
Tab. 14: Přehled priorit a opatření JPD pro Cíl 3	55
Tab. 15: Statistika projektů v rámci opatření 3.2	64
Tab. 16: Přijaté projekty v krajích v 1. kole výzvy v rámci opatření 3.2	64
Tab. 17: Odhad čerpání alokace roku 2004 pro opatření 3.2	65

Seznam obrázků

Obr. 1: Rozmístění regionů soudržnosti – NUTS II a NUTS III na území ČR	32
---	----